

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΤΗΣ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΙΚΗΣ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗ ΘΡΑΚΗ

Ο Δ Η Γ Ι Ε Σ
ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ
ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΤΗΣ Δ΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΒΙΒΛΙΟ ΔΑΣΚΑΛΟΥ

ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΓΛΩΣΣΑΣ ΤΗΣ Δ΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΟΔΗΓΙΕΣ
ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ
ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΤΗΣ Δ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η διδασκαλία της ελληνικής στα μειονοτικά σχολεία της Θράκης βασίστηκε για πολλά χρόνια στην εσφαλμένη αντίληψη ότι η ελληνική γλώσσα δε χρειαζόταν ή, ίσως, δεν έπρεπε να διδάσκεται με τρόπο διαφορετικό από αυτόν που διδάσκεται σε όλα τα άλλα σχολεία της χώρας. Με άλλα λόγια, η ελληνική διδασκόταν σαν να ήταν η *μητρική γλώσσα των μουσουλμανοπαίδων*.

Πράγματι, πριν από τη συστηματική παρέμβαση του «Προγράμματος Εκπαίδευσης Μουσουλμανοπαίδων» (1997-2000), οι δάσκαλοι/δασκάλες¹ των μειονοτικών σχολείων ήταν αναγκασμένοι να χρησιμοποιούν τα βιβλία που έφεραν τον γενικό τίτλο «Η γλώσσα μου». Το σημαντικότερο χαρακτηριστικό αυτών των βιβλίων ήταν ότι *προϋπέθεταν* γνώση της ελληνικής, τη γνώση ακριβώς που έχουν οι μαθητές/μαθήτριες² φυσικοί ομιλητές όταν έρχονται στο σχολείο. Ήταν εντελώς ακατάλληλα τα βιβλία αυτά για τη διδασκαλία της ελληνικής ως *δεύτερης ή ξένης γλώσσας*, ήταν δηλαδή ακατάλληλα για τη διδασκαλία της ελληνικής σε *αλλόγλωσσους*.

Οι δάσκαλοι της μειονοτικής εκπαίδευσης που κλήθηκαν αβοήθητοι να διδάξουν με τα βιβλία αυτά την ελληνική γλώσσα βρίσκονταν γρήγορα αντιμέτωποι με προβλήματα που έμοιαζαν αζεπέραστα. Οι μαθητές των μειονοτικών σχολείων αντιμετώπιζαν με δέος, αμηχανία ή και εχθρότητα την ελληνική γλώσσα και τα βιβλία με τα οποία γινόταν η διδασκαλία της. Δύσκολα κατόρθωναν οι δάσκαλοι να σπάσουν τα τείχη της σιωπής, της αποξένωσης και της ανασφάλειας, πίσω από το οποία συσπειρώνονταν οι μαθητές, ειδικά στις πρώτες τάξεις του δημοτικού σχολείου. Παρά τις φιλότιμες προσπάθειες των δασκάλων, τα παιδιά δε μάθαιναν ελληνικά, «κόμπιαζαν» όταν μιλούσαν, το λεξιλόγιό τους παρέμενε φτωχό, μετά από δεκάδες ώρες διδασκαλίας εξακολουθούσαν να κάνουν τα ίδια λάθη, έγραφαν με αδόκιμο τρόπο κάνοντας χρήση ενός εξαιρετικά περιορισμένου γραπτού κώδικα και, συχνά, διάβαζαν χωρίς να καταλαβαίνουν. Η γνώση τους της ελληνικής παρέμενε ανεπαρκής, ακόμα και για τις στοιχειώδεις ανάγκες επικοινωνίας μέσα στην τάξη.

---

1 Στο εξής «ο δάσκαλος».

2 Στο εξής «ο μαθητής».

Το νέο εκπαιδευτικό υλικό για τη διδασκαλία της ελληνικής, το οποίο παρουσιάζουμε εδώ, δοκιμάστηκε από 130 περίπου εθελοντές δασκάλους κατά τη διάρκεια των σχολικών ετών 1998-1999 και 1999-2000. Τα αποτελέσματα της γλωσσικής διδασκαλίας με βάση το νέο αυτό εκπαιδευτικό υλικό ήταν παραπάνω από ενθαρρυντικά. Τα νέα βιβλία καλύπτουν, πιστεύουμε, τις ανάγκες των μαθητών και διευκολύνουν σημαντικά την επικοινωνία τους με τους δασκάλους. Η ανταπόκριση των μαθητών ήταν θερμή και δε θα ήταν υπερβολή να πούμε ότι οι μαθητές αγάπησαν τα καινούρια τους βιβλία. Οι σχετικές μελέτες αξιολόγησης έδειξαν ότι με τα βιβλία αυτά η ελληνομάθεια των παιδιών βελτιώθηκε σημαντικά.

Στην Εισαγωγή αυτή παρουσιάζουμε συνοπτικά τις βασικές αρχές που διέπουν το νέο εκπαιδευτικό υλικό το οποίο, από τη σχολική χρονιά 2000-2001, χρησιμοποιείται για τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας στις τάξεις όλων των μειονοτικών σχολείων της Θράκης. Θεωρούμε απαραίτητο να κατανοήσουν οι δάσκαλοι που εργάζονται στα σχολεία αυτά τις ιδιαίτερες συνθήκες στις οποίες ανταποκρίθηκε το υλικό αυτό καθώς και την εκπαιδευτική μεθοδολογία που προϋποθέτει. Είναι απαραίτητο να αποκτήσει ο δάσκαλος μια σφαιρική αντίληψη των συνθηκών διδασκαλίας στα μειονοτικά σχολεία, προκειμένου να αξιοποιήσει εποικοδομητικά τις οδηγίες για τη χρήση του εκπαιδευτικού υλικού.

Ας δούμε τι περιλαμβάνει.

Το εκπαιδευτικό υλικό

Τα βιβλία και το συμπληρωματικό εκπαιδευτικό υλικό για τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας στα μειονοτικά σχολεία είναι, κατά τάξη, τα ακόλουθα:

A' τάξη:

1. «Πατημασιές» (1ο βιβλίο) + συμπληρωματικό υλικό (καρτέλες, τόμπολα)
2. «Πού είναι ο Φασαρίας;» (2ο βιβλίο) + συμπληρωματικό υλικό (καρτέλες, κασέτα)
3. «Πάμε στην αγορά» (3ο βιβλίο) + συμπληρωματικό υλικό (καρτέλες, κασέτα)
4. «Καλό ταξίδι» (4ο βιβλίο)
5. Εξωσχολικά βιβλία («Τα χρώματα του Έλμερ», «Ο πρώτος περίπατος του Σποτ», «Χρωματιστές ιστορίες», «Ο υπναράς», «Πού είναι ο Σποτ;», «Αυτό το σπίτι τίνος είναι;», «Ο ωραίος Δαρείος», «Η Μάρω πάει για ψώνια», «Ο κόμπος της Νέλλης», «Οι μέρες με τον γίγαντα»)
6. «Οδηγίες για τον δάσκαλο (A' τάξη)»

B' τάξη:

1. «Μια μέρα στο δάσος» (1ο βιβλίο)
2. 1ο Τετράδιο ασκήσεων
3. «Ο Θωμάς φεύγει» (2ο βιβλίο)
4. «Μια μέρα στη θάλασσα» (3ο βιβλίο)
5. 2ο Τετράδιο ασκήσεων
6. Συμπληρωματικό υλικό (κασέτα, επιτραπέζιο παιχνίδι)
7. Εξωσχολικά βιβλία («Τα ζώα του κήπου», «Το δέντρο», «Ο Σποτ στο δάσος», «Μάντεψε πόσο σ' αγαπώ»)
8. «Οδηγίες για τον δάσκαλο (B' τάξη)»

Γ' τάξη:

1. «Ο κρυμμένος θησαυρός» (βιβλίο 1α)
2. «Τζεσούρ και Τζαρτζούρ» (βιβλίο 1β)
3. 1ο Τετράδιο ασκήσεων
4. «Μια φορά κι έναν καιρό» (βιβλία 2α, 2β, 2γ)
5. 2ο Τετράδιο ασκήσεων
6. Εξωσχολικά βιβλία («Ο λύκος ξαναγύρισε», «Το μυστήριο με τα μπλε βέλη», «Η Χιονάτη και οι 7 νάνοι», «Μικρό ελληνικό λεξικό»)
7. «Οδηγίες για τον δάσκαλο (Γ' τάξη)»

Δ' τάξη:

1. «Συννεφο-ιστορίες» (1ο βιβλίο)
2. 1ο Τετράδιο ασκήσεων
3. «Χιονο-ιστορίες» (2ο βιβλίο)
4. 2ο Τετράδιο ασκήσεων
5. «Ηλιο-ιστορίες» (3ο βιβλίο)

6. 3ο Τετράδιο ασκήσεων
7. Εξωσχολικά βιβλία («Ιστορίες με τους 12 μήνες», «Ο μικρός Νικόλας»)
8. «Οδηγίες για τον δάσκαλο (Δ΄ τάξη)»

Ε΄ τάξη:

1. «Περίπατοι με τις λέξεις», βιβλίο 1ο
2. 1ο Τετράδιο ασκήσεων
3. «Περίπατοι με τις λέξεις», βιβλίο 2ο
4. 2ο Τετράδιο ασκήσεων
5. «Περίπατοι με τις λέξεις», βιβλίο 3ο
6. 3ο Τετράδιο ασκήσεων
7. Αυθεντικά κείμενα από διάφορα είδη λόγου, που περιέχονται στα γλωσσικά εγχειρίδια του Προγράμματος, καθώς και κείμενα από τα βιβλία για τη διδασκαλία των υπόλοιπων μαθημάτων (ιστορία, γεωγραφία κτλ.) και από τα αντίστοιχα εξωσχολικά βιβλία που έχουν διατεθεί στις βιβλιοθήκες των σχολείων
8. «Οδηγίες για το δάσκαλο (Ε΄ τάξη)»

Στ΄ τάξη:

1. «Ταξίδια... με λόγια», βιβλίο 1ο
2. 1ο Τετράδιο ασκήσεων
3. « Ταξίδια... με λόγια », βιβλίο 2ο
4. 2ο Τετράδιο ασκήσεων
5. « Ταξίδια... με λόγια », βιβλίο 3ο
6. 3ο Τετράδιο ασκήσεων
7. Αυθεντικά κείμενα από διάφορα είδη λόγου, που περιέχονται στα γλωσσικά εγχειρίδια του Προγράμματος, καθώς και κείμενα από τα βιβλία για τη διδασκαλία των υπόλοιπων μαθημάτων (ιστορία, γεωγραφία κτλ.) και από τα αντίστοιχα εξωσχολικά βιβλία που έχουν διατεθεί στις βιβλιοθήκες των σχολείων
8. «Οδηγίες για τον δάσκαλο (Στ΄ τάξη)»

Όπως φαίνεται από τον παραπάνω κατάλογο, σε κάθε τάξη χρησιμοποιούνται 3-5 βασικά βιβλία για τη διδασκαλία της ελληνικής. Τα βιβλία αυτά συνοδεύονται από 2-3 τετράδια ασκήσεων ανά τάξη. Συνοδεύονται επίσης από γλωσσικές δραστηριότητες, γραπτές και προφορικές. Αντί για ανθολόγια κειμένων, προτείνονται κατάλληλα εξωσχολικά βιβλία, με τα οποία έχουν ήδη εξοπλιστεί οι σχολικές βιβλιοθήκες των περισσότερων μειονοτικών σχολείων. Στον δάσκαλο παρέχονται αναλυτικές οδηγίες.

Ας σημειωθεί, επίσης, ότι σε πολλά σχολεία έχουν διατεθεί υπολογιστές και χρησιμοποιείται ειδικό εκπαιδευτικό λογισμικό για την Γ΄, Δ΄, Ε΄ και Στ΄ τάξη.

Συνθήκες για τη διδασκαλία της ελληνικής

Το πλούσιο αυτό εκπαιδευτικό υλικό ανταποκρίνεται στις ειδικές συνθήκες διδασκαλίας της ελληνικής που επικρατούν στα μειονοτικά σχολεία.

Οι συνθήκες αυτές είναι οι εξής:

A. Δίγλωσση εκπαίδευση

Το πρόγραμμα των μειονοτικών σχολείων είναι δίγλωσσο. Γλώσσες και αντικείμενο της διδασκαλίας είναι η ελληνική και η τουρκική. Η ελληνική είναι επίσης όργανο για τη διδασκαλία και άλλων μαθημάτων: Ιστορίας, Γεωγραφίας, Μελέτης Περιβάλλοντος, Κοινωνικής-Πολιτικής Αγωγής. Τα υπόλοιπα μαθήματα του δημοτικού σχολείου διδάσκονται στα τουρκικά. Ο σχολικός χρόνος κατανέμεται εξίσου στις δύο γλώσσες (περίπου από 3 ώρες κάθε μέρα).

B. Αλλόγλωσσος πληθυσμός

Η μητρική γλώσσα των περισσότερων μαθητών είναι η τουρκική. Η πομακική ή η ρομανί είναι επίσης μητρική γλώσσα αρκετών μαθητών. Οπωσδήποτε, τα ελληνικά δεν είναι η μητρική τους γλώσσα. Ο αλλόγλωσσος αυτός μαθητικός πληθυσμός παρουσιάζει επίσης σημαντικές πολιτισμικές ιδιαιτερότητες, που πρέπει να γίνουν σεβαστές.

Γ. Περιορισμένη επαφή με τα ελληνικά

Οι πομακόφωνοι και ρομανόφωνοι μαθητές ενδέχεται να έχουν αποκτήσει από το περιβάλλον τους κάποια γνώση της τουρκικής όταν έρχονται στο μειονοτικό σχολείο. Ωστόσο, η επαφή των παιδιών με τα ελληνικά πριν από το σχολείο είναι περιορισμένη, μερικές φορές (όπως συμβαίνει κυρίως στα χωριά) ανύπαρκτη. Ακόμα όμως κι αν θεωρήσουμε ότι οι μαθητές έχουν κάποια παθητική γνώση της ελληνικής, από την άποψη του σχεδιασμού του γλωσσικού μαθήματος η γνώση αυτή μπορεί να θεωρείται αμελητέα.

Δ. Έλλειψη προσχολικής αγωγής

Σε νηπιαγωγεία έχουν πρόσβαση ελάχιστοι μαθητές· η συντριπτική πλειονότητα των μαθητών στερείται προσχολικής αγωγής.

Ε. Η ελληνική ως αντικείμενο και μέσο διδασκαλίας

Στο σχολείο η ελληνική διδάσκεται χωρίς γλώσσα στήριξης, δεν επιτρέπεται δηλαδή, ή δε συνηθίζεται, να χρησιμοποιείται άλλη γλώσσα –η τουρκική– για την εξήγηση της ελληνικής. Με άλλα λόγια, η ελληνική είναι και αντικείμενο και μέσο διδασκαλίας.

Στ. Ανισότητα στη γλωσσική μάθηση

Διαπιστώνεται σημαντική διαφορά στον ρυθμό και στον βαθμό κατάκτησης της ελληνικής μεταξύ παιδιών της πόλης και παιδιών του χωριού· σε γενικές γραμμές, τα παιδιά της πόλης κατακτούν γρηγορότερα και ευκολότερα τα ελληνικά σε σχέση με τα παιδιά του χωριού.

Z. Ολιγοθέσια σχολεία

Τα περισσότερα μειονοτικά σχολεία είναι ολιγοθέσια.

H. Πλειονοτική μέση εκπαίδευση

Υπάρχει ανάγκη κατάρτισης των μαθητών ώστε να μπορούν να συνεχίσουν τις σπουδές τους, εφόσον το επιθυμούν, στην πλειονοτική μέση εκπαίδευση. Με άλλα λόγια, παρ' όλο που στόχος της δημοτικής μειονοτικής εκπαίδευσης μπορεί να θεωρείται η ισορροπημένη ανάπτυξη και καλλιέργεια της διγλωσσίας (τουρκικά -ελληνικά), οι απόφοιτοι του δημοτικού σχολείου πρέπει να έχουν τις απαραίτητες γνώσεις ώστε να μπορούν να συνεχίσουν τις σπουδές τους σε μονόγλωσσα ελληνόφωνα σχολεία.

Οι βασικές αρχές της γλωσσικής διδασκαλίας

Από τις παραπάνω «προκείμενες» έπονται ορισμένα «πορίσματα» ή «αιτήματα» στα οποία ανταποκρίνεται το εκπαιδευτικό υλικό:

A. Η ελληνική ως δεύτερη γλώσσα

Τα νέα εγχειρίδια διδάσκουν την ελληνική ως *δεύτερη* γλώσσα και ακολουθούν σύγχρονη διδακτική μεθοδολογία. Το βασικό γνώρισμα των νέων αυτών βιβλίων είναι ότι δεν προϋποθέτουν γνώση της ελληνικής γλώσσας και αναλαμβάνουν να εξηγήσουν τους κανόνες που συνήθως οι δάσκαλοι θεωρούν δεδομένους όταν διδάσκουν σε ελληνόφωνους: λόγου χάριν, σε κανένα ελληνόφωνο σχολείο δε θα εξηγήσει ο δάσκαλος τη συμφωνία άρθρου-ονόματος – απλώς θα την προϋποθέσει.

B. Διαπολιτισμική προσέγγιση

Τα νέα βιβλία έχουν αναγνωρίσιμα διαπολιτισμικά χαρακτηριστικά, που τα κάνουν προσιτά στους μουσουλμανόπαιδες. Πρέπει να τονίσουμε εδώ ότι τα βιβλία δε δίνουν έμφαση στην πολιτισμική ιδιαιτερότητα του μουσουλμανικού πληθυσμού της περιοχής, όπως άλλωστε δε δίνουν έμφαση στην πολιτισμική ιδιαιτερότητα του ελληνόφωνου πληθυσμού. Ως ένα βαθμό, όπως είναι φυσικό, μαζί με την ελληνική γλώσσα διδάσκεται και ο πολιτισμός της. Αυτό όμως δε γίνεται σε βάρος της πολιτισμικής ταυτότητας των μαθητών. Η μέριμνά μας ήταν να αναγνωρίζονται και να γίνονται σεβαστές όλες οι πολιτισμικές ταυτότητες της περιοχής. Το εκπαιδευτικό υλικό λαμβάνει υπόψη τις ιδιαίτερες συνθήκες ζωής της μειονότητας, καθώς και τη συναφή πολιτισμική της ιδιαιτερότητα.

Γ. Επικοινωνιακή πρακτική

Εφόσον η επαφή με τα ελληνικά περνάει κατεξοχήν μέσα από τη σχολική εκπαίδευση, και με δεδομένη την έλλειψη προσχολικής αγωγής, τα εγχειρίδια εκμάθησης της ελληνικής πρέπει να είναι ιδιαίτερα φιλικά, ελκυστικά, παιγνιώδη. Ιδιαίτερα τα βιβλία των μικρών τάξεων πρέπει να αναπληρώνουν την έλλειψη προσχολικής αγωγής. Με τα βιβλία αυτά η ελληνική μπορεί να αποβάλει το στίγμα της «εχθρικής» ή της «δύσκολης» γλώσσας που τυχόν φέρει. Κατά συνέπεια, πρέπει να είναι συνεχής η έμφαση στην επικοινωνιακή πρακτική.

Δ. Παραστατικότητα

Εφόσον δε χρησιμοποιείται γλώσσα στήριξης, είναι απαραίτητο το υλικό για την εκμάθηση της ελληνικής να συνοδεύεται από πλούσια εικονογράφηση και να αξιοποιεί το κοινό λεξιλόγιο ελληνικής και τουρκικής (η τουρκική είναι όχι μόνο η πιο διαδεδομένη γλώσσα στην περιοχή, αλλά και μία από τις δύο «επίσημες» γλώσσες της μειονοτικής εκπαίδευσης), καθώς επίσης και το κοινό λεξιλόγιο ελληνικής και πομακικής. Φωτογραφίες και εικόνες του περιβάλλοντος χώρου, καθώς και αυθεντικά κείμενα (πινακίδες, ανακοινώσεις, διαφημίσεις, άρθρα και ειδήσεις του τοπικού τύπου κτλ.) υποβοηθούν σημαντικά την κατανόηση και παραγωγή λόγου. Στις δύο πρώτες τάξεις θεμελιώδης στόχος είναι να κατακτηθεί με γρήγορο ρυθμό το βασικό λεξιλόγιο.

Ε. Αντιστάθμισμα στη σχολική διμορφία

Εφόσον ορισμένα μαθήματα του σχολικού προγράμματος, όπως τα μαθηματικά και η φυσική, γίνονται αποκλειστικά στην τουρκική γλώσσα, τα γλωσσικά εγχειρίδια της ελληνικής πρέπει να περιλαμβάνουν το βασικό λεξιλόγιο (τουλάχιστον) αυτών των μαθημάτων. Με άλλα λόγια, η διδασκαλία της ελληνικής πρέπει να αντισταθμίσει το γεγονός ότι διαφορετικές γλώσσες χρησιμοποιούνται εντός του σχολείου για διαφορετικά αντικείμενα και λειτουργίες. Επιπλέον, για να μπορεί η ελληνική να χρησιμοποιηθεί ως μέσο για τη διδασκαλία άλλων μαθημάτων (Γεωγραφίας, Ιστορίας κτλ.) είναι απαραίτητο να στηρίζουν τα βιβλία της γλώσσας, τουλάχιστον λεξιλογικά, τα υπόλοιπα εκτός γλώσσας βιβλία του ελληνόφωνου προγράμματος. (Η Μελέτη του Περιβάλλοντος έχει ενταχθεί εν μέρει στο υλικό για τη γλωσσική διδασκαλία και εν μέρει στο υλικό για τα υπόλοιπα μαθήματα του ελληνόφωνου προγράμματος.)

Στ. Προσαρμοστικότητα

Εφόσον κάθε ηλικιακή ομάδα έχει διαφορετική γνώση της ελληνικής και εφόσον η γνώση αλλά και ο ρυθμός κατάκτησης της γλώσσας ποικίλλει ανάλογα με την περιοχή και το «κοινωνικό προφίλ» των μαθητών, το εκπαιδευτικό υλικό πρέπει να είναι εύκαμπτο, προσαρμόσιμο, «αρθρωτό», με κείμενα και ασκήσεις ποικίλων βαθμών δυσκολίας. Η παρέμβαση του δασκάλου για τις απαραίτητες προσαρμογές στο εκάστοτε μαθητικό κοινό είναι καθοριστική.

Ζ. Βοηθήματα για τη συνδιδασκαλία

Για να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα των ολιγοθέσιων σχολείων, μια χρήσιμη λύση προσφέρουν τα «τετράδια ασκήσεων», επαναληπτικών και εμπεδωτικών του σχολικού βιβλίου, κατάλληλα για σιωπηρή εργασία κατά τη διάρκεια της συνδιδασκαλίας, καθώς και για υποστηρικτική εργασία στα πολυθέσια σχολεία.

Η. Η προοπτική της μέσης εκπαίδευσης

Τα βιβλία των μεγαλύτερων τάξεων πρέπει να προετοιμάζουν τους μαθητές στην προοπτική συνέχισης των σπουδών τους στη μέση εκπαίδευση. Μεταξύ άλλων, υπάρχει ανάγκη για σταδιακή εισαγωγή της «γραμματικής μεταγλώσσας», αφού αυτή, καλώς ή κακώς, κυριάρχει στα γλωσσικά μαθήματα του Γυμνασίου και του Λυκείου. Η εισαγωγή γραμματικής μεταγλώσσας γίνεται σταδιακά από την Γ΄ μέχρι και την Στ΄ τάξη.

Γενικά χαρακτηριστικά του εκπαιδευτικού υλικού

Με βάση τα παραπάνω, το εκπαιδευτικό υλικό στη διάθεση των δασκάλων μπορεί να χαρακτηριστεί: α) πολυδύναμο, β) αρθρωτό και γ) μεταβατικό.

Το εκπαιδευτικό υλικό είναι πολυδύναμο, αφού, όπως είδαμε, αποτελείται από πολλά διαφορετικά είδη κειμένων και δίνει αφορμή για ποικίλες επικοινωνιακές δραστηριότητες.

Επιπλέον, το εκπαιδευτικό υλικό είναι αρθρωτό. Ο δάσκαλος μπορεί να κάνει επιλογές και να προσαρμόσει το υλικό αυτό στο επίπεδο γλωσσομάθειας των μαθητών του. Τα κείμενα, οι δραστηριότητες και οι ασκήσεις κάθε βιβλίου επιδέχονται διαφορετικού τύπου επεξεργασία, με ανάλογο βαθμό δυσκολίας (υποδεικνύεται στις οδηγίες για το δάσκαλο). Για τα πρώτα χρόνια εφαρμογής του Προγράμματος, και ιδιαίτερα για τις μεγάλες τάξεις, είναι φυσικό να διδάσκονται ορισμένα βιβλία σε χαμηλότερη από την προβλεπόμενη τάξη ή να διδάσκεται μέρος μόνο και όχι το σύνολο της διδακτέας ύλης. Ο αρθρωτός χαρακτήρας του εκπαιδευτικού υλικού ανταποκρίνεται επίσης, όπως επισημάναμε, στη διαπιστωμένη διαφορά στη γλωσσομάθεια που έχει παρατηρηθεί μεταξύ παιδιών της πόλης και παιδιών του χωριού. Πρέπει να τονιστεί, επίσης, ότι και τα υπόλοιπα βιβλία του Προγράμματος Εκπαίδευσης Μουσουλμανοπαίδων, που αφορούν τα μη γλωσσικά μαθήματα, μπορούν και αυτά να χρησιμοποιηθούν για να ενισχύσουν την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας.

Τέλος, το εκπαιδευτικό υλικό, ως προς τα πρότυπα και τις μεθόδους που ακολουθεί, είναι μεταβατικό. Στις τρεις πρώτες τάξεις του δημοτικού σχολείου η εκπαιδευτική διαδικασία έχει ελαφρώς διαφορετικό προσανατολισμό απ' ό,τι στις τρεις τελευταίες. Στις πρώτες τάξεις επιδιώκεται να αποβάλει η ελληνική το στίγμα της δύσκολης ή εχθρικής γλώσσας, γίνεται προσπάθεια να αναπληρωθεί η έλλειψη προσχολικής αγωγής και να εδραιωθούν οι βασικές δεξιότητες των μαθητών, τόσο στον προφορικό όσο και στο γραπτό λόγο. Με την ταχύρυθμη κατάκτηση ενός βασικού λεξιλογίου θέλουμε να εδραιώσουμε στους μαθητές την πεποίθηση ότι «μπορούν να τα καταφέρουν». Στη συνέχεια, στις μεγαλύτερες τάξεις, η διδασκαλία αρχίζει σταδιακά να προσανατολίζεται προς τις ανάγκες του Γυμνασίου. Κρίσιμη για τη μετάβαση από το ένα πρότυπο διδασκαλίας στο άλλο θεωρείται η Γ' τάξη, οπότε και αρχίζει η διδασκαλία των υπόλοιπων μαθημάτων του ελληνόφωνου προγράμματος, καθώς και η χρήση του λογισμικού.

Ειδικότερα, στα βιβλία των τριών πρώτων τάξεων (Α', Β', Γ') αναπτύσσονται αφηγηματικά επεισόδια με ήρωες παιδιά από διαφορετικές πολιτισμικές ομάδες. Τα αφηγηματικά επεισόδια δίνουν την ευκαιρία για εξοικείωση με το βασικό λεξιλόγιο και με βασικές δομές της νέας ελληνικής. Ενεργοποιείται το ενδιαφέρον των παιδιών και παρέχονται κίνητρα για κατανόηση, παραγωγή λόγου και άσκηση στην ανάγνωση και γραφή.

Τα βιβλία των τριών τελευταίων τάξεων (Δ', Ε', Στ') χωρίζονται σε θεματικές ενότητες (π.χ. «Ο φίλος μου το βιβλίο», «Παιχνίδια απ' όλο τον κόσμο», «Τεχνολογία και επικοινωνία»), όπου αξιοποιούνται διάφορα είδη κειμένων (άρθρα από εφημερίδες, διαφημίσεις, κόμικ κ.ά.). Τα κείμενα συνοδεύονται από ασκήσεις κατανόησης και παραγωγής προφορι-

κού και γραπτού λόγου, καθώς και ασκήσεις γραμματικής, τόσο δομικού-λειτουργικού όσο και επικοινωνιακού τύπου· τα κείμενα συνοδεύουν επίσης γλωσσικά παιχνίδια, κυρίως για εμπέδωση του λεξιλογίου και της ορθογραφίας. Το κεντρικό θέμα κάθε ενότητας υποβοηθεί σημαντικά την επεξεργασία και την παραγωγή λόγου και τη σύνδεση με επιλεγμένα γραμματικά φαινόμενα. Η γραμματική μεταγλώσσα εισάγεται επιλεκτικά, όπου κρίνεται σκόπιμο και χρήσιμο, από την Γ΄ τάξη. Παρέχονται μόνο τα εντελώς απαραίτητα κλιτικά υποδείγματα, με προσπάθεια σύνδεσης μορφής και λειτουργίας.

Η κατανομή της γραμματικής ύλης

Είναι προφανές από τα παραπάνω ότι αναθεωρείται η διδακτέα ύλη του Αναλυτικού Προγράμματος, με βάση την ιδιαιτερότητα του μαθητικού πληθυσμού και την ανάγκη διδασκαλίας της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας. Έτσι, για παράδειγμα, ασκήσεις συμφωνίας γένους-αριθμού-πτώσης απαντώνται σε όλα τα βιβλία, μέχρι και την Στ΄ τάξη, εφόσον ιδιαίτερα οι τουρκόφωνοι μαθητές συναντούν δυσκολίες στον τομέα αυτό. Η κατανομή της βασικής γραμματικής ύλης (μορφολογία-σύνταξη) για τις τάξεις Γ΄-Στ΄ έχει ως ακολούθως:

ΣΥΝΤΑΞΗ

Γ' τάξη	Δ' τάξη	Ε' τάξη	Στ' τάξη
ονομαστική – Υ	→	→	→
αιτιατική – Α	→ όροι Υ – Α γενική: δήλωση χρόνου ηλικίας, κτητική, προέ- λευσης, τόπου κτλ.	→ → →	→ → →
συμφωνία Υ – Κ, Υ – Ρ	→ ανασύνθεση ΥΡΑ/ΥΡΚ /ΥΡΑΑ ανάλυση – σύνθεση προτάσεων μετατροπές εν. – πληθ., ενεργ. – παθ. φωνή	→ → → →	→ → → →
αιτιατική με προθέσεις	→ προθετικές φράσεις επιρρηματικές φράσεις	→ →	→ →
αιτιατική χρόνου	→	→	→
συμφωνία επιθ. – ουσ.	→	→	→
άρνηση	→ ερώτηση, παράκληση, ευχή, διαταγή	→ → μετατροπή ευθύς – πλάγιος, ΟΣ – ΡΣ	→ →
ΜΤΒ – ΑΜΤΒ	→	→	→
δίπτωτα ρ. (αιτ. + γεν.)	→	→	→
εισαγωγή σε παράταξη – υπόταξη (βασικοί σύνδεσμοι)	διάκριση ανεξάρτητων – εξαρτημένων προτ. σύνδεση με <i>και, αλλά, ή, είτε...είτε, ούτε...ούτε λοιπόν, δηλαδή, μη, μήπως, ίσως, παρά (σύγκριση) χρονικούς συνδ. (όταν, ενώ, καθώς, πριν, μόλις), αιτιολογικούς, ειδικούς (ότι, πως, που) υποθετικούς (αν+ενεστ. / αόρ. υποτ.→ προστ. / συννοπτ. μέλλοντας), τελικούς (να, για να), βουλ. να απρόσωπες εκφρ. με να</i>	→ υποθετικές <i>αν + πρτ.</i> → <i>θα + πρτ.</i> αναφορικές (<i>αυτός που, εκείνος που...</i>)	→ →

ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑ

Γ΄ τάξη	Δ΄ τάξη	Ε΄ τάξη	Στ΄ τάξη
Ρήματα: σε -άω, -άς και -ώ, -είς ρήματα α΄ συζυγίας	→ παραγωγ. καταλήξεις -ώνω, -αίνω, -ίζω, -ιάζω, -εύω μτχ.-οντας, -ώντας, -μένος διάκριση προσώπων μετατροπή εν. – πληθ. συμφωνία προσ. – αριθμού	→ →	→ →
έχω, είμαι	→		
συχνόχρηστα ανώμαλα, π.χ. πάω, τρώω	→	→	→
Ενεστώτας συνοπτικός μέλλοντας αόριστος	→ διάκριση ενεστώτα – συνοπτ. μέλλοντα – αορίστου ενεργ. και παθ. φωνής μετατροπές χρονικής βαθμίδας παρατατικός εισαγωγή στην υποτακτική ενεστ., αορίστου	→ → διάκριση πρτ. – αορ. → διάκριση ενεστ. – αορ. υποτ. και προστ. διάκριση εξακολουθ. – συνοπτ. μέλλοντα	→ → παρακείμενος υπερσυντέλικος συντελεσμ. μέλλοντας θα + παρατατικός
παθητική φωνή (συχνόχρηστα -ομαι, -ιέμαι, -άμαι)	→ διάκριση ενεργ. – παθ. φωνής μετατροπές ενεργ. → παθ. φωνή (και αντίστροφα)	→ →	→ →

Γ' τάξη	Δ' τάξη	Ε' τάξη	Στ' τάξη
Άρθρα: οριστικό, αόριστο, απουσία άρθρου	→	→	→
Ουσιαστικά: ΟΝ. ΑΙΤ. ΓΕΝ. σταθερού τόνου ισοσύλλαβα -ας, -ης, -ος / -α, -η / -ο, -ι ανισοσύλλαβα -άς, -ης, -ές, -ούς / -ά, -ού / -μα	→ ΓΕΝ. μη σταθερού τόνου υποκοριστικά: -άκι, -ούλης, -ούλα, -άκης, -ίτσα κτλ.	→ → ουδ. σε -ος (λάθος) θηλ. σε -ος (οδός) -η, πληθ. -εις (πόλη) →	→ → → →
Επίθετα: -ος, -η, -ο / -ος, -α, -ο / -ός, -ιά, -ό πολύς, πολλή, πολύ	→ -ύς / -ής, -ης, -α, -ικο συγκρ. βαθμός	→ → -ής, -ής, -ές → υπερθετικός	→ → → →
Αντωνυμίες: προσωπικές, κτητικές, δεικτικές ερωτημ. (τι, ποιος, πόσος), αόριστες (ένας, μερικοί, άλλος, κάθε)	→ δικός μου τίνος, ποιου/ποιανού μόνος μου κάποιος, κανένας, αρκετοί, κάτι, τίποτε που, αυτός που...	→ →	→ →
Επιρρήματα: σε -α	→ σε -ιά (< -ύς), -ικα (< -ης) συγκρ. βαθμός	→ → ορισμένα σε -ως	→ → →

ΓΕΝΙΚΑ ΓΙΑ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

Καθένα από τα τρία τεύχη αποτελείται από 4 ενότητες των 16 σελίδων η καθεμιά. Κάθε ενότητα έχει ένα βασικό θέμα που αναφέρεται στη ζωή των παιδιών, στις εμπειρίες τους, στα ενδιαφέροντά τους και στο άνοιγμά τους προς τον κόσμο, καθώς και σε εποχιακά θέματα.

Η ενότητα αποτελείται από ένα **κεντρικό** εισαγωγικό **κείμενο** (λογοτεχνικό, δημοσιογραφικό, επιστημονικό ή εικονογραφημένη ιστορία) και συνοδευτικά μικρά κείμενα, πάντοτε γύρω από το ίδιο θέμα, για κατανόηση, πληροφόρηση, εμπλουτισμό λεξιλογίου και διεύρυνση της ήδη υπάρχουσας γνώσης.

Έχοντας υπόψη τις δυσκολίες κατανόησης κειμένων στην αυθεντική τους μορφή αλλά και την αναγκαιότητα ύπαρξης τέτοιων κειμένων στην Δ΄ τάξη, έγιναν οι απαραίτητες αλλαγές-διασκευές ως προς κάποιες λέξεις, προτάσεις, εκφράσεις.

Η εικονογράφηση κατέχει σημαντική θέση σε κάθε ενότητα, γιατί διευκολύνει στην καλύτερη κατανόηση των αυθεντικών κειμένων αλλά και των δραστηριοτήτων. Για τον ίδιο λόγο χρησιμοποιείται και το φωτογραφικό υλικό.

Επεξεργασία κειμένου

Η επεξεργασία των κειμένων της ενότητας γίνεται με ερωτήσεις που συνδέουν το περιεχόμενο του κειμένου με τις γνώσεις, τις εμπειρίες και το πολιτισμικό περιβάλλον των παιδιών.

Ασκήσεις παραγωγής λόγου

Ακολουθούν ασκήσεις παραγωγής λόγου, πρώτα προφορικά με συζήτηση στην τάξη και ύστερα γραπτά, ατομικά ή ομαδικά, πάντα με υποδείγματα: λέξεις, φράσεις, απλά κείμενα. Με αυτόν τον τρόπο ευνοείται η ελεύθερη αλλά καλά προσχεδιασμένη ομαδική ή ατομική έκφραση των παιδιών. Επίσης διευκολύνεται η συνδιδασκαλία με παιδιά διαφόρων ηλικιών (τάξεων) και διαφορετικού επιπέδου επαφής με την ελληνική γλώσσα, αφού το καθένα, ανάλογα με τις γνώσεις του και τις δυνατότητές του, μπορεί να συμμετέχει σ' αυτή τη διαδικασία.

Γραμματικές ασκήσεις

Οι γραμματικές ασκήσεις αφορούν 1 ή 2 κεντρικά γραμματικά φαινόμενα από το ονοματικό ή το ρηματικό σύστημα και ορισμένα περιφερειακά, σύμφωνα με το αναλυτικό πρόγραμμα.

Οι ασκήσεις είναι επικοινωνιακές και δομικές λειτουργικές (π.χ. κλίση και χρήση), πάντα σε σύνδεση με τα κείμενα της ενότητας, ώστε να εντοπίζεται και να γίνεται κατανοητή η λειτουργία κάθε τύπου και κάθε φράσης μέσα σε συγκεκριμένα συμφραζόμενα. Σε μερικές περιπτώσεις υπάρχουν και κλιτικά υποδείγματα.

Λεξιλογικές-ορθογραφικές ασκήσεις

Οι λεξιλογικές-ορθογραφικές ασκήσεις έχουν κι αυτές άμεση σχέση με τα κείμενα της ενότητας κι έχουν τη μορφή γλωσσικών παιχνιδιών (π.χ. κρυπτόλεξο, σταυρόλεξο, αναγραμματισμοί), ασκήσεων αντιστοίχισης και συμπλήρωσης κενών.

Επιπλέον, προτείνονται λέξεις ή προτάσεις από το βασικό λεξιλόγιο της ενότητας με τις οποίες μπορούν να γίνουν:

- α) μικρές προτάσεις, απλές ιστορίες, ποιήματα, φτιαγμένα από τα ίδια τα παιδιά. Τα κείμενα αυτά μπορεί στη συνέχεια να διορθώνονται από τον δάσκαλο σε ατομικό επίπεδο ή να γίνεται ομαδική διόρθωση στον πίνακα.
- β) μικρά κείμενα για ορθογραφία φτιαγμένα από τον δάσκαλο με το ήδη κατακτημένο λεξιλόγιο, εμπλουτισμένο με τις λέξεις που προτείνονται κάθε φορά.

Η ενότητα συμπληρώνεται από προτάσεις για *ελεύθερες δραστηριότητες*: ζωγραφική, παιχνίδια, κατασκευές, θεατρικό παιχνίδι.

Σε ορισμένα κείμενα και ασκήσεις υπάρχει **βαθμός δυσκολίας** 1, 2, 3. Ασκήσεις ή κείμενα με χαμηλό βαθμό δυσκολίας σημειώνονται στο βιβλίο του δασκάλου με τον αριθμό 1, με μέτριο βαθμό δυσκολίας με τον αριθμό 2 και με μεγάλο βαθμό δυσκολίας με τον αριθμό 3.

Σε κάθε περίπτωση και ανάλογα με το επίπεδο, τον αριθμό και το ενδιαφέρον των μαθητών, ο δάσκαλος επιλέγει δραστηριότητες με τον κατάλληλο βαθμό δυσκολίας που προτείνονται σε κάθε ενότητα ή χρησιμοποιεί άλλες δικές του.

Λεξιλόγιο

Κάθε ενότητα τελειώνει με κατάλογο λέξεων και φράσεων σχετικών με το θέμα της ενότητας.

Στόχος είναι ο εμπλουτισμός του λεξιλογίου των παιδιών με λέξεις και εκφράσεις απαραίτητες για την καθημερινή τους επικοινωνία.

Ο διαχωρισμός των λέξεων στα μέρη του λόγου (ουσιαστικά, ρήματα, επίθετα) επισημαίνεται με διαφορετικό χρώμα. Οι λέξεις έχουν ομαδοποιηθεί, με βάση τη σημασία τους και τη μορφολογία τους.

Με τις λέξεις αυτές τα παιδιά μπορούν:

- να καταρτίσουν αλφαβητικό λεξιλόγιο
- να σχηματίσουν οικογένειες λέξεων, με παράγωγα, σύνθετα κτλ.
- να βρουν συνώνυμα-αντίθετα
- να κάνουν ασκήσεις ορθογραφίας.

Οι μαθητές, με τη βοήθεια του δασκάλου, μπορούν να γράφουν κάθε μέρα τις νέες λέξεις και εκφράσεις που συναντούν κατά την επεξεργασία κάθε ενότητας, ώστε να συγκροτήσουν στο τέλος έναν δικό τους κατάλογο, παρόμοιο με του βιβλίου, ο οποίος να αναγραφεί σε χαρτόνι και να κολληθεί στον τοίχο της τάξης.

Διδακτικό υλικό

Εκτός των διδακτικών μέσων που αναφέρονται αναλυτικά σε κάθε ενότητα (διαφορετικά είδη κειμένων, παιχνίδια κτλ.), τα παιδιά μπορούν να χρησιμοποιούν για ανάγνωση ή ακρόαση τα εξωσχολικά βιβλία που προτείνονται. Επίσης, για να βρουν πληροφορίες σχετικά με το θέμα της κάθε ενότητας, μπορούν να ανατρέχουν στο υλικό των άλλων μαθημάτων (βιβλία, βίντεο, κασέτες, χάρτες) καθώς και στις «Γλωσσικές δραστηριότητες».

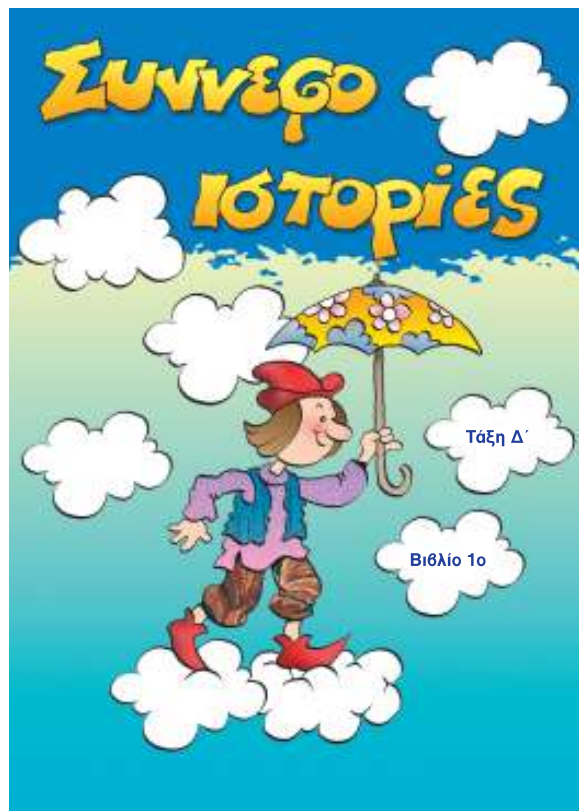
Το θέμα ορισμένων ενότητων ενδείκνυται και για την παραγωγή βιβλίου, λευκώματος, εφημερίδας από τα ίδια τα παιδιά (ο δάσκαλος μπορεί να βοηθήσει στην εικονογράφηση και στη συλλογή φωτογραφικού υλικού).

**ΟΔΗΓΙΕΣ ΠΑ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ
ΤΟΥ 1ου ΒΙΒΛΙΟΥ
ΤΗΣ Δ΄ ΤΑΞΗΣ**

«ΣΥΝΝΕΦΟ-ΙΣΤΟΡΙΕΣ»

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΝΟΤΗΤΩΝ

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΧΡΟΝΙΚΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ	ΣΤΟΧΟΙ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ
1η ενότητα «Σχολική εφημερίδα»	3 βδομάδες	<ul style="list-style-type: none"> • Γνωριμία με το περιεχόμενο και τη δομή μιας σχολικής εφημερίδας. • Συγγραφή σχολικής εφημερίδας. • Διάκριση ουσιαστικών στα 3 γένη 	<ul style="list-style-type: none"> • Κείμενα και υλικό της ενότητας • Ιστορίες με τους 12 μήνες» • Ένα μήνυμα σου στέλνω» • «Τα προϊόντα στην αγορά»
2η ενότητα «Ο καιρός»	3 βδομάδες	<ul style="list-style-type: none"> • Περιγραφή κάποιων καιρικών φαινομένων και επίδρασή τους στη ζωή μας. • Κλίση επιθέτων σε -ος, -η, -ο • Καταλήξεις ρημάτων σε -ώνω, -ίζω • Χρήση παθητικών μετοχών ως επιθέτων 	<ul style="list-style-type: none"> • Κείμενα και υλικό της ενότητας • «Ιστορίες με τους 12 μήνες»
3η ενότητα «Τα παιχνίδια των παιδιών»	3 βδομάδες	<ul style="list-style-type: none"> • Γνωριμία με παιχνίδια του χθες και του σήμερα, στην Ελλάδα και σε άλλα μέρη του κόσμου. • Κανόνες παιχνιδιού • Διάκριση ρημάτων σε -ω και σε -ομαι, κλίση παθητικού ενεστώτα • Σχηματισμός της αιτιατικής των ουσιαστικών 	<ul style="list-style-type: none"> • Κείμενα και υλικό της ενότητας. • «Ο μικρός Νικόλας» • «Φτιάχνω μια συλλογή»
4η ενότητα «Παιδιά στην Ευρώπη»	3 βδομάδες	<ul style="list-style-type: none"> • Εισαγωγή στη σύγχρονη ευρωπαϊκή πραγματικότητα μέσα από τον τρόπο ζωής, την εκπαίδευση και τις προσδοκίες παιδιών από διάφορες χώρες της Ευρώπης • Επανάληψη των γραμματικών φαινομένων των 4 προηγούμενων ενοτήτων 	<ul style="list-style-type: none"> • Κείμενα και υλικό τη ενότητας • «Το παζάρι και ο κόσμος του»

Ενότητα 1: ΣΧΟΛΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

Διδακτικοί στόχοι

- Γνωριμία με το είδος του έντυπου λόγου «εφημερίδα».
- Παραγωγή μικρών κειμένων (ομαδικά και ατομικά) για τη δημιουργία σχολικής εφημερίδας από τα ίδια τα παιδιά.
- Παραγωγή προφορικού λόγου μέσα από ανακοινώσεις, περιγραφές, αφηγήσεις, διάλογο και συζήτηση.
- Συνεργασία των παιδιών μεταξύ τους αλλά και με τα παιδιά όλου του σχολείου μέσα από ομαδικές εργασίες: συλλογή υλικού, συγγραφή κειμένων, διακίνηση εφημερίδας, συμμετοχή σε διαγωνισμό, ομαδικό παιχνίδι, δημιουργικές δραστηριότητες.

Γραμματική

- Διάκριση και κλίση ουσιαστικών στα 3 γένη: αρσενικά σε -ος, -ας, -ής
θηλυκά σε -η, -α
ουδέτερα σε -ι
- Συσχέτιση και συμφωνία άρθρου-ουσιαστικού ως προς το γένος και τον αριθμό.
- Συλλαβισμός λέξεων με δίψηφα φωνήεντα και συμπλέγματα συμφώνων.

Γλωσσικό διδακτικό υλικό

Γράμματα παιδιών, άρθρα εφημερίδων, ποίημα, παραμύθι, παροιμίες, παιχνίδια, οδηγίες κατασκευής παιχνιδιού, σταυρόλεξο.

«Τα παιδιά του φθινοπώρου» από τη σειρά «Ιστορίες με τους 12 μήνες».

«Γλωσσικές δραστηριότητες» (σελ. 30-32, 39-40).

«Ένα μήνυμα σου στέλνω» (σελ. 57).

«Τα προϊόντα στην αγορά» (σελ. 42).

Υλικό για δραστηριότητες-κατασκευές

Χαρτί Α4, μολύβια, χρώματα, κόλλες, φύλλα, παλιά περιοδικά, εφημερίδες.

Χρονική διάρκεια

3 βδομάδες.

Υποενότητες

Εξώφυλλο-γράμματα: σελ. 3-4.

Παράξενες ειδήσεις: σελ. 5.

Τι δουλειές κάνουν οι γεωργοί: σελ. 6-7.

Ο κύκλος του νερού: σελ. 8-10.

Αθλητικά νέα: σελ. 11.

Παραμύθι: σελ. 12-13.

Παιχνίδια: σελ. 14-15.

Διαγωνισμός – εκδηλώσεις – διαφημίσεις: σελ. 16-17.

1. Εξώφυλλο-γράμματα

► σελ. 3

- Τα παιδιά βλέπουν και σχολιάζουν τον τίτλο και το εξώφυλλο της «εφημερίδας» του βιβλίου, την ξεφυλλίζουν, όπως και άλλες εφημερίδες που ο δάσκαλος έχει φέρει στο σχολείο.
- Συζητούν τα θέματα που περιέχονται σε μια εφημερίδα και βρίσκουν τις διαφορές μιας σχολικής εφημερίδας από αυτές που κυκλοφορούν στα περίπτερα
- Αποφασίζουν για τη μορφή και τον τίτλο της δικής τους εφημερίδας. Μπορούν να πάρουν κι άλλες πληροφορίες για τις εφημερίδες από τις σελ. 57-58 του βιβλίου «Ένα μήνυμα σου στέλνω».

► σελ. 4

- Τα παιδιά διαβάζουν φωναχτά τα γράμματα των φίλων της εφημερίδας.
- Συζητούν το περιεχόμενο και γράφουν τα δικά τους γράμματα προς την εφημερίδα για το πώς πέρασαν το καλοκαίρι που μόλις τέλειωσε και τα ανακοινώνουν στην τάξη. (Ο δάσκαλος διορθώνει μαζί με τους μαθητές τα βασικά ορθογραφικά και συντακτικά-λεξιλογικά λάθη, επιμένοντας κυρίως στο περιεχόμενο και στην επικοινωνιακή καταλληλότητα.)

- Τα γράμματα αυτά μπορούν να χρησιμοποιηθούν για υλικό της δικής τους εφημερίδας.

2. Παράξενες ειδήσεις

► σελ. 5

- Ο δάσκαλος με αφορμή τον τίτλο «Παράξενες ειδήσεις», τις εικόνες και τους επιμέρους τίτλους των ειδήσεων παροτρύνει τα παιδιά να επιλέξουν και να διαβάσουν φωναχτά μία από τις δύο ειδήσεις που τους έκανε εντύπωση.
- Συζητούν το περιεχόμενο των ειδήσεων: ψάχνουν να βρουν ποιο ήταν το παράξενο της κάθε ιστορίας. Γράφουν με λίγα λόγια την είδηση που τους εντυπωσίασε. Συζητούν για τα περίεργα που μπορεί να έγιναν στην πόλη ή στο χωριό τους τον τελευταίο καιρό και γράφουν γι' αυτά χρησιμοποιώντας ως υπόδειγμα τις ειδήσεις που μόλις διάβασαν.

Οι ειδήσεις των παιδιών μπορούν να χρησιμοποιηθούν στη δική τους εφημερίδα.

Βαθμός δυσκολίας 3

Εναλλακτικά ο δάσκαλος μπορεί να μείνει μόνο στους τίτλους και στις φωτογραφίες. Εξηγεί στα παιδιά τις ειδήσεις με απλά λόγια, τα βοηθάει να πουν και να γράψουν δικές τους παράξενες ειδήσεις, να δώσουν τίτλους και να τις ζωγραφίσουν για την εφημερίδα.

3. Τι δουλειές κάνουν οι γεωργοί

► σελ. 6-7

Ο δάσκαλος με αφορμή τον πρώτο τίτλο αυτής της υποενότητας (Σεπτέμβρης, ο πρώτος μήνας του φθινοπώρου) συζητάει με τα παιδιά για τις αλλαγές που βλέπουν γύρω τους (καιρός, ασχολίες κτλ.) Παρατηρούν τις εικόνες και διαβάζουν τις λεζάντες. Αναφέρουν και άλλες ασχολίες που συνδέονται με το φθινόπωρο και τις συζητούν. Διαβάζουν τις παροιμίες και τις εξηγούν.

- Βρίσκουν και άλλες δικές τους παροιμίες, ασχολίες, συνταγές κτλ. σχετικές με το φθινόπωρο για να τις χρησιμοποιήσουν στη δική τους εφημερίδα.

Ασκήσεις γραμματικής

Τα παιδιά ξεχωρίζουν τις χρωματισμένες λέξεις του δισέλιδου, αναγνωρίζουν τα ουδέτερα ουσιαστικά σε -ι και τα γράφουν στον άλλο αριθμό. Αντιλαμβάνονται την αλλαγή των καταλήξεων.

Ο δάσκαλος δεν επιμένει σ' όλες τις εξαιρέσεις, εκτός από το *βράδυ*, που είναι συχνό-χρηστη λέξη.

Ορθογραφία

- *Ο Σεπτέμβρης είναι ο πρώτος μήνας του φθινοπώρου ή*
- *οργάνω το χωράφι, τρυγάω το αμπέλι, μαζεύω το βαμβάκι, σπέρνω το σιτάρι και*
- *προτάσεις με το βράδυ-βράδια και άλλα ομαλά ουδέτερα ουσιαστικά.*

4. Ο κύκλος του νερού

► σελ. 8

- Τα παιδιά παρατηρούν και περιγράφουν την εικόνα και ανακαλούν προηγούμενες γνώσεις τους σχετικές με τον κύκλο του νερού.
- Ο δάσκαλος διαβάσει το συνοδευτικό κείμενο και επεξεργάζεται με τα παιδιά το περιεχόμενο του χωρίς να επιμένει στην ερμηνεία δύσκολων λέξεων, όπως *υδρατμοί, εξάτμιση*. (Δε δίνεται έμφαση σε όλες τις φάσεις του κύκλου του νερού αλλά στο πού καταλήγει το νερό, για να χρησιμοποιηθεί στις επόμενες δραστηριότητες.) Πληροφορίες και στις σελ. 42-45 του βιβλίου «Τα προϊόντα στην αγορά».
- Λύνουν το σταυρόλεξο και εμπλουτίζουν το λεξιλόγιό τους.

► σελ. 9

Η δραστηριότητα με τη σταγόνα μπορεί να δουλευτεί ομαδικά ή ατομικά.

- Τα παιδιά διαβάζουν την εισαγωγή, παρατηρούν τις εικόνες και γράφουν το τέλος της ιστορίας ατομικά ή ομαδικά. Αν υπάρχει αρκετός χρόνος, μπορούν να διαβάσουν στην τάξη τι έγραψε ο καθένας.
- Διαβάζουν και συμπληρώνουν πού θα ήθελαν να πέσουν οι σταγόνες τους.

Ορθογραφία

Μπορούν να χρησιμοποιηθούν οι λέξεις του σταυρόλεξου και τα χρωματισμένα θηλυκά ουσιαστικά

- Έχοντας ως υπόδειγμα αυτή την υποενότητα, τα παιδιά μπορούν να σκεφτούν και να μαζέψουν στοιχεία για ένα άλλο επιστημονικό θέμα για τη δική τους εφημερίδα.

► σελ. 10

Ασκήσεις γραμματικής

Τα παιδιά αναγνωρίζουν τα θηλυκά ουσιαστικά των κειμένων, τα γράφουν στον άλλο αριθμό και αντιλαμβάνονται την αλλαγή των καταλήξεων.

Ποίημα

- Ο δάσκαλος διαβάζει το ποίημα τονίζοντας την ομοιοκαταληξία και στη συνέχεια το διαβάζουν τα παιδιά.
- Τα παιδιά συζητούν το περιεχόμενο του ποιήματος και το αναλύουν (ανάλογα με το επίπεδο της τάξης), δίνοντας έμφαση στις εικόνες που περιγράφονται, για να μπορέσουν στη συνέχεια να τις ζωγραφίσουν.

Ορθογραφία

Το ποίημα μπορεί να χρησιμοποιηθεί και για ανάγνωση και για ορθογραφία (ουδέτερα-θηλυκά).

5. Αθλητικά νέα

► σελ. 11

- Τα παιδιά παρατηρούν την εικόνα και σχολιάζουν την εμφάνιση του μπασκετμπολίστα.
- Ο δάσκαλος διαβάζει το εισαγωγικό κείμενο και συζητάει με τα παιδιά το περιεχόμενό του και τις τυχόν άγνωστες λέξεις (*δημοσιογράφος, συνέντευξη*).
- Στη συνέχεια τα παιδιά διαβάζουν ένα ένα τα κείμενα και συζητούν τα προβλήματα που μπορεί να αντιμετωπίζει ένας ψηλός παίκτης.
- Τέλος, σκέφτονται και μιλάνε ή γράφουν για άλλα προβλήματα που μπορεί να αντιμετωπίζει ένας μπασκετμπολίστας ή κάποιος άλλος αθλητής, π.χ. πολύ βαρύς, πολύ κοντός κτλ.

Δραματοποίηση: ένας δημοσιογράφος παίρνει συνέντευξη από έναν αθλητή.

- Η συνέντευξη αυτή μπορεί να γραφτεί και να μπει στην εφημερίδα.

6. Παραμύθι

► σελ. 12-13

- Ο δάσκαλος διαβάζει το παραμύθι. Στη συνέχεια βοηθάει τα παιδιά να κατανοήσουν τους συμβολισμούς (*μητέρα, πατέρα, παππούς κτλ.*) που υπάρχουν μέσα σ' αυτό.
- Έπειτα γίνεται ανάγνωση από τα παιδιά και διηγούνται το παραμύθι με δικά τους λόγια.
- Συζητούν όλοι μαζί, ή σε ομάδες, ανάλογα με το επίπεδο της τάξης, τη συνέχεια της ιστορίας, τη γράφουν και τη ζωγραφίζουν.
- Τα παιδιά θυμούνται τη δική τους πρώτη μέρα στο σχολείο και γράφουν τις δικές τους εμπειρίες.

Ο δάσκαλος μπορεί να τους διαβάσει τη συνέχεια του παραμυθιού από το βιβλίο «Τα παιδιά του φθινοπώρου».

- Επίσης, μπορεί να τους διαβάσει τα παραμύθια για τους υπόλοιπους μήνες του φθινοπώρου και τα παιδιά να διαλέξουν ένα από αυτά, να το ζωγραφίσουν και να το γράψουν με λίγα λόγια ή να γράψουν ένα δικό τους παραμύθι, σύμφωνα με τα υποδείγματα των σελ. 39-40 από τις «Γλωσσικές δραστηριότητες», για να το δημοσιεύσουν στην εφημερίδα τους.

Ασκήσεις γραμματικής

Τα παιδιά αναγνωρίζουν τα αρσενικά ουσιαστικά του κειμένου, τα γράφουν στον άλλο αριθμό και αντιλαμβάνονται την αλλαγή των καταλήξεων, όπως και στα προηγούμενα μαθήματα.

Ορθογραφία

Ο δάσκαλος χρησιμοποιεί τα αρσενικά ουσιαστικά της άσκησης, αλλά και άλλα δικά του, για εξάσκηση στις καταλήξεις.

7. Παιχνίδια

► σελ.14

Τα παιδιά παρατηρούν τις δύο εικόνες, βρίσκουν τα στοιχεία (ουσιαστικά) που λείπουν από τη δεύτερη εικόνα και γράφουν τα ουσιαστικά με το άρθρο τους.

► σελ. 15

- Τα παιδιά συνθέτουν τις συλλαβές σε λέξεις και τις ξαναγράφουν με αλφαβητική σειρά.
- Ο δάσκαλος ή τα παιδιά φέρνουν φωτογραφίες από εφημερίδες ή περιοδικά και φτιάχνουν τη φωτογραφία-αίνιγμα, σύμφωνα με το υπόδειγμα (το κείμενο με τις οδηγίες το διαβάζει ο δάσκαλος ή τα παιδιά, ανάλογα με το επίπεδο της τάξης).

Ορθογραφία

Μπορούν να γίνουν ασκήσεις ορθογραφίας με τα ουσιαστικά της σελ. 14-15.

- Τα παιδιά μπορούν να φτιάξουν ή να βρουν και άλλα παιχνίδια για την εφημερίδα τους.

9. Διαγωνισμός – εκδηλώσεις – διαφημίσεις

► σελ. 16

- Ο διαγωνισμός της «Σβούρας» Ο δάσκαλος προσπαθεί να εξηγήσει στα παιδιά τι σημαίνει διαγωνισμός, εξηγεί τους όρους «συμμετέχω», «πάρτε μέρος και κερδίστε» και τι πρέπει να κάνουν για να κερδίσουν σ' ένα διαγωνισμό, αναφέροντας ο ίδιος ή τα παιδιά και άλλους διαγωνισμούς.
- Τα παιδιά διαβάζουν και συζητούν με τη βοήθεια του δασκάλου το θέμα του διαγωνισμού.
- Στη συνέχεια κάθε παιδί σχεδιάζει μόνο του σε χαρτί Α4 με χρώματα, νερομπογιές ή μαρκαδόρους το δικό του δέντρο.

Μπορεί να οριστεί και «κριτική επιτροπή» από μαθητές και δασκάλους για να διαλέξουν το καλύτερο έργο και να εκθέσουν όλα τα έργα σ' ένα χώρο του σχολείου.

- Για τον διαγωνισμό της δικής τους εφημερίδας τα παιδιά μπορούν να βρουν ένα ανάλογο θέμα, π.χ. ζωγραφική, κατασκευή, φανταστική συνταγή κτλ.

Εκδηλώσεις

- Τα παιδιά, αφού συμπληρώσουν τα γράμματα που λείπουν από τα κείμενα (για εμπέδωση του γραμματικού φαινομένου), διαβάζουν μόνα τους τις εκδηλώσεις και τις συζητούν.

- Με τη βοήθεια του δασκάλου βρίσκουν και γράφουν για τη δική τους εφημερίδα και άλλες δικές τους ειδήσεις για εκδηλώσεις (πραγματικές ή φανταστικές).

Ορθογραφία

Τα παιδιά μπορούν να γράψουν προτάσεις με τις λέξεις: διαγωνισμός, παίρνω μέρος, κερδίζω.

► σελ. 17

- Τα παιδιά διαβάζουν τις διαφημίσεις. Συζητούν για το πώς διαφημίζεται ένα βιβλίο: τίτλος, εξώφυλλο, το θέμα περιληπτικά
- Παρουσιάζουν μ' αυτόν τον τρόπο στην τάξη κάποια βιβλία που έχουν διαβάσει.

- Γράφουν την περίληψη του περιεχομένου αυτών των βιβλίων, τον τίτλο τους και σχεδιάζουν το εξώφυλλό τους για να τα βάλουν στη δική τους εφημερίδα.

Βαθμός δυσκολίας 2

Αν υπάρχουν δυσκολίες στην κατανόηση των κειμένων, τα παιδιά παρατηρούν τη φωτογραφία και τον τίτλο των βιβλίων και με τη βοήθεια του δασκάλου γράφουν με λίγα λόγια το περιεχόμενο αυτών ή άλλων βιβλίων που τυχόν έχουν διαβάσει.

Στον χρόνο που τυχόν απομένει ο δάσκαλος μπορεί να ασχοληθεί με τη δημιουργία της σχολικής εφημερίδας: να αναθέσει εργασίες σε ομάδες παιδιών (συντακτική επιτροπή, συγκέντρωση υλικού, ταξινόμηση, σχεδιασμός, διακίνηση).

Ενότητα 2: Ο ΚΑΙΡΟΣ

Διδακτικοί στόχοι

- Γνωριμία με είδη κειμένων που περιγράφουν κάποια καιρικά φαινόμενα όπως η βροχή, η καταιγίδα, το χιόνι κτλ. και τους τρόπους με τους οποίους επηρεάζουν τη διάθεσή μας, την εμφάνισή μας, το επάγγελμά μας.
- Γνωριμία με τη λαϊκή μετεωρολογία.
- Παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου σχετικά με παρόμοια θέματα.

Γραμματική

- Κλίση επιθέτων σε -ος, -η, -ο.
- Καταλήξεις ρημάτων σε -ώνω, -ίζω.
- Χρήση παθητικών μετοχών ως επιθέτων.
- Συμφωνία ουσιαστικού-επιθέτου/μετοχής.
- Εισαγωγή στη χρήση του κόμματος (παρατακτική σύνδεση).
- Χρήση επιθέτων μέσα σε προτάσεις ως κατηγορούμενων και επιθετικών προσδιορισμών.
- Εντοπισμός της διαφοράς μεταβατικών-αμετάβατων ρημάτων και χρήση τους σε απρόσωπες εκφράσεις.

Γλωσσικό διδακτικό υλικό

Παραμύθια, λογοτεχνικά κείμενα, κρυπτόλεξο, πληροφοριακό υλικό σχετικό με τον καιρό. Τα παιδιά του χειμώνα» από τη σειρά «Ιστορίες με τους 12 μήνες».

Υλικό για δραστηριότητες-κατασκευές

Πίνακας-ημερολόγιο καιρού, υλικά για το ημερολόγιο καιρού της τάξης.

Χρονική διάρκεια

3 βδομάδες

Υποενότητες

1. Ο ανθρωπάκος της βροχής: σελ. 19-20.
2. Ασκήσεις γραμματικής: σελ. 21.
3. Καταιγίδα: σελ. 22-23.
4. Ο εγωιστής γίγαντας: σελ. 24-26.
5. Η πλημμύρα: σελ. 27-28.
6. Παιχνίδια: σελ. 29.
7. Καιρός και διάθεση – επαγγέλματα: σελ. 30-31.
8. Λαϊκή μετεωρολογία: σελ. 32.
9. Το σπίτι του ανθρωπάκου: σελ. 33.

1. Ο ανθρωπάκος της βροχής

► σελ. 19

- Κάθε παιδί διαβάζει ένα κομμάτι του παραμυθιού και ο δάσκαλος κάνει απλές ερωτήσεις, όπως αν ο ανθρωπάκος είναι πραγματικό ή φανταστικό πρόσωπο, πού μένει, τι κάνει κτλ., για να δει αν κατανόησαν την ιστορία του ανθρωπάκου.
- Τα παιδιά διηγούνται με δικά τους λόγια την ιστορία.

Βαθμός δυσκολίας 2

Ο δάσκαλος διαβάζει το παραμύθι, εξηγεί τονίζοντας τι κάνει κάθε φορά ο ανθρωπάκος και τι συμβαίνει στη γη.

► σελ. 20

- Τα παιδιά παρατηρώντας τις εικόνες και διαβάζοντας τους υπότιτλους καταλαβαίνουν για ποια εποχή πρόκειται κάθε φορά και τη σημειώνουν δίπλα στην εικόνα.
- Συζητούν για τις εποχές και τα χαρακτηριστικά τους και γράφουν τι τους αρέσει από κάθε εποχή (όσα παιδιά δυσκολεύονται μπορούν να γράψουν λίγες γραμμές και να ζωγραφίσουν).
- Τέλος, φαντάζονται και γράφουν τι χρώματα θα έδιναν σε κάθε εποχή.

Ορθογραφία

Τα παιδιά φτιάχνουν προτάσεις με τις 4 εποχές.

2. Ασκήσεις γραμματικής

► σελ. 21

Τα παιδιά συμπληρώνουν την πρώτη άσκηση με τα επίθετα που ταιριάζουν (εάν δεν τα θυμούνται, συμβουλευούνται το κείμενο της ιστορίας του ανθρωπάκου).

Στη δεύτερη άσκηση βάζουν τα ίδια επίθετα και στα 3 γένη και συμπληρώνουν τις φράσεις με δικά τους ουσιαστικά, μόνα τους ή με τη βοήθεια του δασκάλου.

Στην τρίτη άσκηση περιγράφουν τα 3 ουσιαστικά, με όσα επίθετα θέλουν.

3. Η καταιγίδα

► σελ. 22

- Ο δάσκαλος διαβάζει το κείμενο τονίζοντας τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά αυτού του καιρικού φαινομένου.
- Ένα παιδί αφηγείται την ιστορία με δικά του λόγια και ο δάσκαλος το βοηθάει να τοποθετήσει τα γεγονότα χρονικά.
- Τα παιδιά αφηγούνται ανάλογα προσωπικά τους βιώματα.
- Ζωγραφίζουν ομαδικά η ατομικά μια εικόνα καταιγίδας.
- Μπορούν να γράψουν μια ιστορία με καταιγίδα με τις χρωματισμένες λέξεις.

Στο τέλος ή κατά τη διάρκεια της συζήτησης του κειμένου, για καλύτερη κατανόηση της ιστορίας, μπορεί να γίνει θεατρικό παιχνίδι (ήχοι, συναισθήματα: φόβος, τρόμος, κρύο κτλ.).

Βαθμός δυσκολίας 3

Εναλλακτικά ο δάσκαλος ρωτάει πρώτα τα παιδιά αν έχουν βρεθεί ποτέ σε καταιγίδα και τους ζητάει να περιγράψουν πώς ήταν, τι ένιωσαν (όπως μπορούν, ακόμα και ζωγραφίζοντας). Όπου υπάρχει δυσκολία βοηθάει και δίνει το απαραίτητο λεξιλόγιο. Ύστερα τους διαβάζει το κείμενο της καταιγίδας

Ορθογραφία

Προτάσεις με τις λέξεις: *καταιγίδα, σκοτεινιάζει, αστραπές, μπουμπουνητό κτλ.*

► σελ. 23

Ασκήσεις γραμματικής

Ο δάσκαλος επιμένει στην κατάληξη -ώνω και στη διατήρηση του -ω σε όλους τους τύπους του ρήματος. Στη συνέχεια τα παιδιά με τις μετοχές των παραπάνω ρημάτων φτιάχνουν προτάσεις του τύπου ΥΡΚ. Ο δάσκαλος εστιάζει στη χρήση του κόμματος και του και.

Ορθογραφία

Ο δάσκαλος διαλέγει για ορθογραφία 2-3 προτάσεις που έφτιαξαν τα παιδιά με τις παθητικές μετοχές της προηγούμενης άσκησης.

4. Ο εγωιστής γίγαντας

► σελ. 24

- Ένα ή περισσότερα παιδιά διαβάζουν φωναχτά το κείμενο.

- Ο δάσκαλος εξηγεί τις άγνωστες λέξεις και κάνει απλές ερωτήσεις κατανόησης (χρησιμοποιεί και τα χρωματισμένα ρήματα, π.χ. γεμίζει, ποιος; τι;).
- Δραματοποίηση: τα παιδιά υποδύονται τα πρόσωπα της ιστορίας: γίγαντας, χιόνι, παγωνιά, Βοριάς, χαλάζι και παίζουν τη σκηνή που περιγράφεται στο κείμενο.
- Τα πληροφοριακά κείμενα μπορούν να χρησιμοποιηθούν για παραγωγή προφορικού λόγου, π.χ. εσύ έχεις φτιάξει ποτέ χιονάνθρωπο; έχεις δει ποτέ χαλάζι;

Βαθμός δυσκολίας 2

Εναλλακτικά μπορεί ο δάσκαλος να ξεχωρίσει τις εικόνες που περιγράφονται, να τις εξηγήσει, και τα παιδιά να τις ζωγραφίσουν και να γράψουν δίπλα σε κάθε εικόνα μια πρόταση.

► σελ. 25

Άσκήσεις γραμματικής

- Στην πρώτη άσκηση ο δάσκαλος επιμένει στην κατάληξη -ίζω και στη διατήρηση του -ι σε όλους τους τύπους του ρήματος.
- Στη δεύτερη άσκηση τα παιδιά κάνουν αντιστοίχιση και μετατροπή των προτάσεων στον πληθυντικό.

Ορθογραφία

Ο δάσκαλος διαλέγει για ορθογραφία από τη δεύτερη άσκηση 2 με 3 φράσεις,

► σελ. 26

- Τα παιδιά φτιάχνουν σύνθετες λέξεις με το χιόνι. Ο δάσκαλος τα βοηθάει να τάξουν και άλλες σύνθετες με τις λέξεις: βροχή, άνεμος κτλ.
- Στη δραστηριότητα αυτή δεν είναι απαραίτητο να επιμένει ο δάσκαλος στη διαφορά βρέχει (μεταβατικό) – βρέχει (αμετάβατο), αλλά στη χρήση αυτών των εκφράσεων μέσα σε προτάσεις (ατομικά ή ομαδικά).

5. Πλημμύρα

► σελ. 27

- Ο δάσκαλος διαβάζει το κείμενο και βοηθάει τα παιδιά με κατάλληλες ερωτήσεις να κατανοήσουν το περιεχόμενο.
- Τα παιδιά αφηγούνται ανάλογες εμπειρίες, αν έχουν. Τα συνοδευτικά πληροφοριακά κείμενα έχουν σκοπό να δείξουν το ίδιο καιρικό φαινόμενο και τις συνέπειές του σε άλλα μέρη του κόσμου.

► σελ. 28

- Η πρώτη άσκηση βοηθάει τα παιδιά να κατανοήσουν το μέγεθος κάποιων καιρικών φαινομένων μέσα από σταδιακή κλιμάκωση.
- Στη δεύτερη άσκηση γίνεται σύνθεση προτάσεων, απλών και επαυξημένων με επίθετα.

Ορθογραφία

Τα παιδιά επιλέγουν λέξεις από το βασικό λεξιλόγιο του καιρού και κάνουν προτάσεις.

6. Παιχνίδια

► σελ. 29

- Το παιχνίδι αυτό δεν έχει ιδιαίτερη δυσκολία. Όμως στον σχηματισμό της αλφαβητικής σειράς υπάρχουν δύο λέξεις που αρχίζουν από το ίδιο γράμμα, και αυτό πρέπει να τονιστεί.
- Ο πίνακας-ημερολόγιο για τον καιρό θα συμπληρώνεται καθημερινά από τα παιδιά στο βιβλίο τους. Μπορεί όμως να γίνει και εβδομαδιαίος ή μηνιαίος πίνακας για την τάξη σε χαρτί μέτρου ή Α4.

7. Καιρός και διάθεση - επαγγέλματα

► σελ. 30

- Ο δάσκαλος διαβάζει την εισαγωγή και βοηθάει τα παιδιά να κατανοήσουν το περιεχόμενό της.
- Τα παιδιά γράφουν με αυθόρμητο τρόπο τι τους αρέσει να κάνουν σε κάθε περίπτωση.

► σελ. 31

- Τα παιδιά διαβάζουν την εισαγωγή και συζητούν το πώς και πόσο επηρεάζεται από τον καιρό η δουλειά αυτών των επαγγελματιών ή και άλλων που ξέρουν τα ίδια.
- Στη συνέχεια διαβάζουν τα δελτία του καιρού, τα εξηγούν και τα συνδέουν με τη δουλειά του επαγγελματία
- Γράφουν τι νομίζουν ότι θα κάνει ο επαγγελματίας σε κάθε περίπτωση.

Ορθογραφία

Μπορούν να γράψουν το δελτίο καιρού της ημέρας σύμφωνα με το υπόδειγμα.

8. Λαϊκή μετεωρολογία

► σελ. 32

- Ο δάσκαλος συζητάει την εισαγωγή με τα παιδιά, δίνει πληροφορίες για την πρόγνωση του καιρού παλιά και τώρα.
- Τα παιδιά διαβάζουν τις εκφράσεις και προσπαθούν να τις εξηγήσουν με τη βοήθεια της εικόνας. Φέρνουν και δικά τους παραδείγματα, αν ξέρουν, και παρουσιάζουν στην τάξη (προφορικά ή όπως στο βιβλίο με ζωγραφιά) τις πληροφορίες που τυχόν έμαθαν από τους δικούς τους.

9. Το σπίτι του ανθρώπου – Επανάληψη

► σελ. 33

- Τα παιδιά περιγράφουν το σπίτι του ανθρώπου με τα κατάλληλα επίθετα, παρατηρώντας προσεκτικά την εικόνα
- Γράφουν τα ίδια επίθετα σε ενικό και πληθυντικό

Ενότητα 3: ΤΑ ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

Διδακτικοί στόχοι

- Να μάθουν τα παιδιά να ακολουθούν κανόνες παιχνιδιού, να δίνουν και να εκτελούν οδηγίες παιχνιδιού.
- Γνωριμία με παιχνίδια που παίζονταν παλιά αλλά και σήμερα, στην Ελλάδα και σε άλλα μέρη, και με τα υλικά από τα οποία είναι φτιαγμένα.
- Εξοικείωση με τον έντυπο λόγο (οδηγίες, πληροφορίες κτλ.).
- Εμπλουτισμός του λεξιλογίου με λέξεις και εκφράσεις σχετικές με το παιχνίδι.

Γραμματική

- Διάκριση ρημάτων σε -ω και -ομαι.
- Κλίση παθητικού ενεστώτα.
- Σχηματισμός της αιτιατικής.
- Κλίση ουσιαστικών μέσα από τη χρήση της (ποιος-κάνει-τι).
- Ανάλυση, σύνθεση προτάσεων τύπου Υ-Ρ-Α.
- Σχηματισμός λέξεων από συλλαβές.

Γλωσσικό διδακτικό υλικό

Διάλογος, κόμικς, οδηγίες, λάχνισμα, πληροφοριακό υλικό, χάρτης παιχνιδιών.

«Ο μικρός Νικόλας».

«Γλωσσικές δραστηριότητες» (σελ. 97-104).

«Φτιάχνω μια συλλογή».

Υλικό για δραστηριότητες-κατασκευές

Κότσι, πέτρα πλακέ, κιμωλία, υλικά για την κατασκευή κούκλας.

Χρονική διάρκεια

3 βδομάδες.

Υποενότητες

1. Το ποδόσφαιρο: σελ. 35-36.
2. Ασκήσεις γραμματικής: σελ. 37-38.
3. Το κουτσό: σελ. 39.
4. Ο Βεζίρης: σελ. 40.
5. Ποιος-κάνει-τι: σελ. 41.
6. Κούκλα: σελ. 42-43.
7. Παιχνίδια του κόσμου: σελ. 44-45.
8. Παιχνίδια: σελ. 46-47.

1. Το ποδόσφαιρο

► σελ. 35

- Ο δάσκαλος ανάλογα με τον αριθμό των παιδιών μοιράζει ρόλους και τα παιδιά διαβάζουν τον διάλογο.
- Βοηθάει τα παιδιά να κατανοήσουν τη χρονική σειρά των γεγονότων (πρώτα-ύστερα-μετά) αλλά και το περιεχόμενο, επισημαίνει στο κείμενο τους κανόνες, αλλά και τα σημεία με χιούμορ, και τα συνδέει με προσωπικές εμπειρίες των παιδιών.
- Τα παιδιά διηγούνται σε γ' πρόσωπο την ιστορία ή κάνουν δραματοποίηση της ιστορίας με δικά τους λόγια.

Βαθμός δυσκολίας 2

Εναλλακτικά, λόγω της ιδιαιτερότητας της μορφής του λόγου, ο δάσκαλος με φυσικότητα διαβάζει τον διάλογο, χρησιμοποιεί τις εικόνες για να βοηθήσει τα παιδιά να κατανοήσουν τους χαρακτήρες και την προβληματική κατάσταση. Τέλος, διαβάζουν τα παιδιά τον διάλογο, που προσφέρεται για δραματοποίηση.

► σελ. 36

Τα παιδιά μόνα τους ή με τη βοήθεια του δασκάλου συμπληρώνουν το κόμικς (γυρίζοντας πίσω στον διάλογο) για να κατανοήσουν τους κανόνες του παιχνιδιού. Στο τέλος διαβάζουν το κόμικς.

Ορθογραφία

Μπορούν να γίνουν προτάσεις ή μια ιστορία με θέμα το ποδόσφαιρο με τις λέξεις: *το ποδόσφαιρο, ο διαιτητής, η ομάδα, παίζω, παίκτης, παιχνίδι, συμφωνώ, διαφωνώ.*

2. Ασκήσεις γραμματικής

► σελ. 37-38

- Τα παιδιά συμπληρώνουν τα ρήματα των προτάσεων, που συγχρόνως είναι και κανόνες του ποδοσφαίρου, και τα μετατρέπουν όλα στο α' πρόσωπο.
- Τα διακρίνουν σε -ω και -ομαι και εξασκούνται προφορικά με άλλα ρήματα.
- Μετατρέπουν τα ρήματα από ενεργητική σε παθητική διάθεση (πλένω-πλένομαι) και εξασκούνται στην κλίση του παθητικού ενεστώτα σύμφωνα με το υπόδειγμα.

Ορθογραφία

Μπορεί να γίνει εξάσκηση στις καταλήξεις ρημάτων παθητικής φωνής και διάκριση των καταλήξεων -μαι, -με (π.χ. ντύνομαι-ντύνομε).

3. Το κουτσό

► σελ. 39

- Ο δάσκαλος διαβάζει στα παιδιά το εισαγωγικό κείμενο και όλοι μαζί φτιάχνουν ένα κουτσό (σχήμα) στο πάτωμα με κιμωλία ή στην αυλή.
- Ένα παιδί διαβάζει μία μία τις οδηγίες και τις εκτελεί. Τα υπόλοιπα παιδιά, αφού ακούσουν προσεκτικά τις οδηγίες, αρχίζουν το παιχνίδι (μπορούν να ξεκινήσουν με το λάχνισμα α-μπε-μπα-μπλομ για να δουν ποιος θα ξεκινήσει πρώτος).

- Αφού παίζουν, αναφέρουν αν ξέρουν άλλους τρόπους για το πώς παίζεται το κουτσό και με τη βοήθεια του δασκάλου γράφουν οδηγίες για το πώς το παίζουν τα ίδια (σύμφωνα με το υπόδειγμα).

Βαθμός δυσκολίας 2

Ο δάσκαλος διαβάζει τις οδηγίες και τα παιδιά εκτελούν.

Ασκήσεις γραμματικής

Συμπληρώνουν τα ρήματα για να διαβάσουν τους κανόνες του παιχνιδιού. Προσοχή, τα ρήματα πρέπει να μετατραπούν από το β' ενικό στο γ' ενικό πρόσωπο.

Ορθογραφία

Προτάσεις με το κερδίζω-χάνω.

4. Ο Βεζίρης

► σελ. 40

- Ο δάσκαλος φέρνει στην τάξη ένα κότσι ή κάτι αντίστοιχο (σπιρτόκουτο, κουτί κτλ.). Ένα παιδί διαβάζει πώς παίζεται το παιχνίδι. Ο δάσκαλος επισημαίνει τους κανόνες του παιχνιδιού και με τη βοήθεια του λαχνίσματος αρχίζει το παιχνίδι.

Βαθμός δυσκολίας 2

Ο δάσκαλος διαβάζει τις οδηγίες και τα παιδιά εκτελούν. Διαβάζουν το κείμενο αφού πρώτα παίζουν το παιχνίδι.

- Τα παιδιά παρατηρούν την εικόνα και υποθέτουν τι θα πάθει ο Νικόλας (κατανόηση παιχνιδιού). Περιγράφουν προφορικά ή γραπτά με δικά τους λόγια το παιχνίδι, χρησιμοποιώντας το υπόδειγμα του κουτσού ή του Βεζίρη.

Ορθογραφία

Προτάσεις με τις λέξεις *αρχίζω – τελειώνω, βεζίρης – κουτσό*.

5. Ποιος-κάνει-τι

► σελ. 41

- Τα παιδιά διαβάζουν το υπόδειγμα και κάνουν εξάσκηση προφορική με δικές τους προτάσεις (ποιος-κάνει-τι).
- Συμπληρώνουν την άσκηση με το *τι* στην αιτιατική μόνα τους.
- Βάζουν τα άρθρα στην αιτιατική για να διαβάσουν την ιστορία (τη συνέχεια αυτής της ιστορίας μπορεί να τη διαβάσει στα παιδιά ο δάσκαλος και από το βιβλίο «Ο μικρός Νικόλας», κεφάλαιο: οι καουμπόηδες).

Ορθογραφία

Τα παιδιά συμπληρώνουν τα άρθρα στην αιτιατική μέσα σε προτάσεις που έχει φτιάξει ο δάσκαλος.

6. Κούκλα

► σελ. 42

- Τα παιδιά διαβάζουν τον διάλογο του Νικόλα με την αδερφή του και παρατηρούν το δισέλιδο με τις κούκλες.
- Ο δάσκαλος οργανώνει ένα εργαστήρι κατασκευής κούκλας: ομάδες εργασίας, δημιουργία κατάλληλου χώρου αλλά και καλού κλίματος συνεργασίας μεταξύ των παιδιών (απαραίτητη και η συμμετοχή των αγοριών στο εργαστήρι, ανεξάρτητα αν παίζουν ή όχι με κούκλες).
- Διαβάζουν τις οδηγίες και τις εκτελούν (ο δάσκαλος ή τα παιδιά έχουν ήδη φέρει τα υλικά που χρειάζονται για την κατασκευή της κούκλας).

- Προαιρετικά φτιάχνουν με τις κούκλες που κατασκεύασαν μια συλλογή για την τάξη ή για το σχολείο τους και παίζουν κουκλοθέατρο με αυτές. Μπορούν να πάρουν περισσότερες πληροφορίες για τη συλλογή τους από το βιβλίο «Φτιάχνω μια συλλογή».

► σελ. 43

- Τα παιδιά παρατηρούν τις εικόνες και διαβάζουν τις πληροφορίες (απαραίτητη η ιστοριογραφική για την τοποθέτηση στον χρόνο).
- Συζητούν για τα υλικά από τα οποία είναι φτιαγμένες οι κούκλες, τα χαρακτηριστικά τους κτλ.
- Συγκρίνουν τις κούκλες τους με αυτές των εικόνων, βλέπουν διαφορές ως προς το υλικό, αλλά και ομοιότητες ως προς τη χρήση.

Ορθογραφία

Φτιάχνουν προτάσεις με τα υλικά, π.χ.: πηλός, πήλινος.

7. Παιχνίδια του κόσμου

► σελ. 44-45

- Παρατηρούν τις φωτογραφίες και τον χάρτη και προσπαθούν, είτε εμπειρικά είτε υποθέτοντας, να καταλάβουν ποια παιχνίδια είναι αυτά.
- Συζητούν για το ποια απ' αυτά τους είναι γνωστά, ποια άγνωστα (ονομασία, υλικό κτλ.).
- Κατόπιν περιγράφουν προφορικά και ύστερα γραπτά (με υπόδειγμα τον Βεζίρη ή το κουτσό) πώς παίζεται η τσουβαλοδρομία.

8. Παιχνίδια

► σελ. 46

- Τα παιδιά βρίσκουν μόνα τους τις λέξεις-παιχνίδια, διαλέγουν κάποιο απ' αυτά ή άλλο δικό τους και γράφουν οδηγίες για το πώς παίζεται.

Ορθογραφία

Φτιάχνουν προτάσεις με τα παιχνίδια που βρήκαν στην προηγούμενη άσκηση.

► σελ. 47

Τα παιδιά συμπληρώνουν σε όλα τα πρόσωπα το ρήμα *χρειάζομαι* για να διαβάσουν τους κανόνες της «κρεμάλας».

Παίζουν την κρεμάλα ανά δύο, ακολουθώντας τους κανόνες που υπάρχουν στην προηγούμενη άσκηση (η λέξη της «κρεμάλας» είναι ποδόσφαιρο).

Ορθογραφία

Κλίση του ρήματος *χρειάζομαι* μέσα σε φράσεις ή προτάσεις.

Ενότητα 4: ΠΑΙΔΙΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Διδακτικοί στόχοι

- Εισαγωγή των παιδιών στη σύγχρονη ευρωπαϊκή πραγματικότητα, μέσα από τον τρόπο ζωής, την εκπαίδευση και τις προσδοκίες των παιδιών από διάφορες χώρες της Ευρώπης.
- Καλλιέργεια γλωσσικής έκφρασης και παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου, μέσα από τις παραστάσεις, τις εμπειρίες και τα ενδιαφέροντα των παιδιών.
- Τα παιδιά γνωρίζονται καλύτερα μεταξύ τους μέσα από την κατασκευή λευκώματος, όπου παρουσιάζονται τα ενδιαφέροντα, οι προτιμήσεις, οι συνήθειες και τα όνειρα των συμμαθητών τους.

Γραμματική

Επανάληψη όλων των γραμματικών φαινομένων που διδάχθηκαν στις 4 προηγούμενες ενότητες, μέσα από ασκήσεις στο τετράδιο εργασιών.

Χρονική διάρκεια

3 βδομάδες.

(Για κάθε παιδί της Ευρώπης αφιερώνονται δύο μέρες για να γίνουν: επεξεργασία κειμένου, παραγωγή γραπτού και προφορικού λόγου και επαναληπτικές ασκήσεις στο τετράδιο εργασιών.)

Γλωσσικό διδακτικό υλικό

Χάρτης Ευρώπης, κείμενα και φωτογραφίες, παιχνίδια.

«Το παζάρι κι ο κόσμος του» (σελ. 12-14).

«Γλωσσικές δραστηριότητες» (σελ. 105-112).

Υλικό για δραστηριότητες-κατασκευές

Χαρτί A4, ντοσιέ για το λεύκωμα, φωτογραφίες ή ζωγραφιές παιδιών, ψαλίδια – μαρκαδόροι – κόλλες.

Δραστηριότητες

- Ο δάσκαλος διαβάζει το εισαγωγικό κείμενο και βοηθάει τα παιδιά να παρατηρήσουν στο χάρτη τις χώρες όπου ζουν αυτά τα παιδιά της Ευρώπης, αλλά και τη γεωγραφική θέση της Ελλάδας σε σχέση με τις χώρες αυτές.
- Στο τέλος της ενότητας μπορούν να γυρίσουν στον ίδιο χάρτη για να τεκμηριώσουν τις πληροφορίες που πήραν: θέση της χώρας, κλίμα, τρόπος ζωής.

- Το περιεχόμενο των κειμένων για το κάθε παιδί της Ευρώπης αφορά πληροφορίες για τη χώρα του την οικογένειά του, το σπίτι του, το σχολείο του, τα ιδιαίτερα ενδιαφέροντά του και τα όνειρά του για το μέλλον. (Όπου υπάρχει πλάγια γραφή σημαίνει ότι μιλάει το ίδιο το παιδί.)
- Τα παιδιά διαβάζουν τα κείμενα δυνατά ή σιωπηρά, ομαδικά ή ατομικά (ανάλογα με το επίπεδο της τάξης) και με τη βοήθεια των εικόνων και του δασκάλου τα επεξεργάζονται.
- Αφού γνωρίσουν το κάθε παιδί, προχωρούν σε δραστηριότητες σχετικές με τις πληροφορίες που πήραν για τη ζωή του. Τα παιδιά δίνουν γραπτά τις αντίστοιχες πληροφορίες.
- Έτσι, στο τέλος της ενότητας θα έχουν συγκεντρωθεί τα απαραίτητα κείμενα για τη δημιουργία λευκώματος της τάξης.
- Μπορεί να γίνει ανταλλαγή λευκωμάτων μεταξύ τάξεων και μεταξύ σχολείων.
- Το λεύκωμα μπορεί να γραφτεί σε χαρτί Α4. Σε κάθε παιδί θα αναλογεί μία ή δύο σελίδες με τη φωτογραφία ή τη ζωγραφιά του, τα στοιχεία του (όνομα, όνομα πατέρα, μητέρας, ημέρα, γέννησης κτλ.).
- Τα παιχνίδια της σελίδας 61 καθώς και οι ταυτότητες συμπληρώνονται με τα στοιχεία των παιδιών της Ευρώπης. Τα παιδιά πρέπει να ξαναθυμηθούν όλα όσα έμαθαν ή να γυρίσουν πίσω για να βρουν τις πληροφορίες που χρειάζονται

Η λύση του παιχνιδιού είναι:

ΚΑΠΕΤΑΝΙΟΣ

ΜΟΥΣΙΚΗ

ΛΕΩΦΟΡΕΙΟ

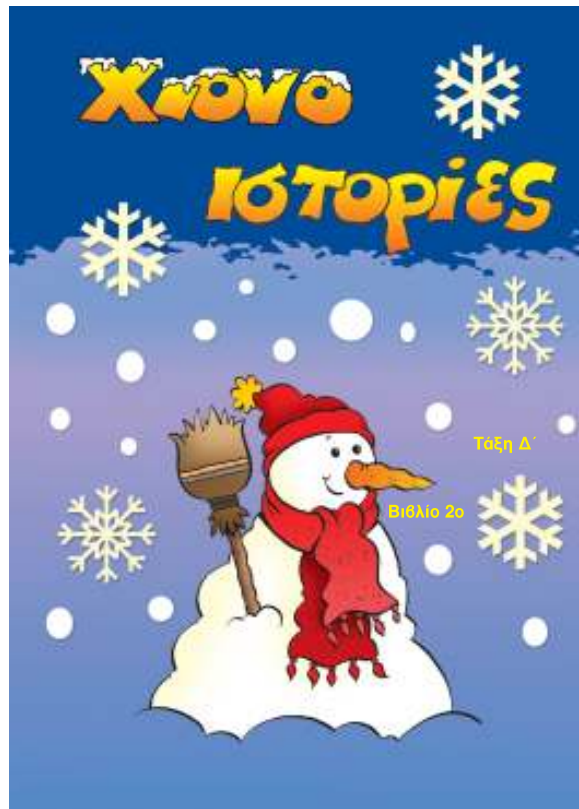
ΧΕΙΜΩΝΑΣ

ΤΡΑΠΕΖΑ

ΦΑΓΗΤΟ

**ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ
ΤΟΥ Β΄ ΒΙΒΛΙΟΥ
ΤΗΣ Δ΄ ΤΑΞΗΣ**

«ΧΙΟΝΟ-ΙΣΤΟΡΙΕΣ»

Συνοπτική περιγραφή ενοτήτων

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΧΡΟΝΙΚΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ	ΣΤΟΧΟΙ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ
1^η ενότητα «Διαβάζουμε και ανακαλύπτουμε»	3 βδομάδες	<ul style="list-style-type: none"> • Χρήση βιβλιοθήκης. • Μετατροπή ρημάτων ενεργητικής φωνής από τον ενεστώτα στον αόριστο και κλίση αορίστου (α΄ και β΄ συζυγίας και ανώμαλα). • Αόριστο-οριστικό άρθρο. • Κλίση προσωπικής αντωνυμίας στη γενική (αδύνατοι τύποι). • Σύνδεση προτάσεων με το «ή». 	<ul style="list-style-type: none"> • Κείμενα και υλικό της ενότητας
2^η ενότητα «Γνωρίζουμε το περιβάλλον της Θράκης»	3 βδομάδες	<ul style="list-style-type: none"> • Γνωριμία με το φυσικό περιβάλλον (υγροβιότοποι) της Θράκης. • Ευαισθητοποίηση πάνω σε οικολογικά θέματα. • Σύνθεση προτάσεων με επιρρήματα που δηλώνουν τόπο, χρόνο, τρόπο, ποσό. • Σχηματισμός μετοχής ενεργητικής φωνής σε -οντας και -ώντας και χρήση της. • Κλίση προσωπικής αντωνυμίας στην αιτιατική (αδύνατοι τύποι). 	<ul style="list-style-type: none"> • Κείμενα και υλικό της ενότητας • «Τα προϊόντα στην αγορά» • «Εδώ, εκεί κι αλλού» • «Μια μέρα δρόμος» • «Στο παζάρι» • «Ο γύρος της Ελλάδας σε 15 μέρες»
3^η ενότητα «Ταξιδεύουμε σε στεριά, θάλασσα κι αέρα»	3 βδομάδες	<ul style="list-style-type: none"> • Γνωριμία με όλα τα μέσα συγκοινωνίας • Ανάγνωση διαφόρων πινακίδων, δρομολογίων, ωρών κτλ. • Σχηματισμός μέλλοντα συνοπτικού (στιγμιαίου) ενεργητικής φωνής από το θέμα του αορίστου. • Παραθετικά επιθέτων. • Απόλυτα-τακτικά αριθμητικά. • Προθέσεις. • Παύλα διαλόγου. 	<ul style="list-style-type: none"> • Κείμενα και υλικό της ενότητας • «Μ' ένα λεωφορείο όλοι, τριγυρνάμε στην πόλη» • «Στο παζάρι» • «Οι εμπορικοί δρόμοι» • «Ένα μήνυμα σου στέλνω» • «Χρονολόγιο» • «Χάρτης Θράκης»
4^η ενότητα «Γνωρίζουμε την Ελλάδα»	3 βδομάδες	<ul style="list-style-type: none"> • Γνωριμία της Ελλάδας μέσα από καθημερινά γεγονότα. • Σχηματισμός και χρήση της γενικής των ουσιαστικών (και με μετακίνηση τόνου). • Διάκριση μεταξύ κύριων και κοινών ονομάτων. 	<ul style="list-style-type: none"> • Κείμενα και υλικό της ενότητας • «Εμπορικοί δρόμοι» • «Εδώ, εκεί κι αλλού» • «Ο γύρος της Ελλάδας σε 15 μέρες»

Ενότητα 1: ΔΙΑΒΑΖΟΥΜΕ ΚΑΙ ΑΝΑΚΑΛΥΠΤΟΥΜΕ

Διδακτικοί στόχοι

- Διάκριση και κατανόηση διαφορετικών τύπων κειμένων (λογοτεχνικό κείμενο, πληροφοριακό υλικό, ποίημα, εικονογραφημένη ιστορία κτλ.).
- Συναγωγή συμπερασμάτων για το περιεχόμενο ενός βιβλίου από τις εξωτερικές ενδείξεις (εξώφυλλο, περιεχόμενο, εικόνες).
- Επιλογή βιβλίων από τη βιβλιοθήκη από τους μαθητές, ανάλογα με την εργασία τους.
- Ανάγνωση μεγάλωφωνα ή σιωπηρή από τους μαθητές, ανάλογα με το είδος του κειμένου και τον σκοπό για τον οποίο διαβάζεται.
- Παραγωγή γραπτού λόγου.

Γραμματική

- Μετατροπή ρημάτων της ενεργητικής φωνής από τον ενεστώτα στον αόριστο (ρήματα α΄ και β΄ συζυγίας και ανώμαλα).
- Κλίση αορίστου των ίδιων ρημάτων.
- Αόριστο-οριστικό άρθρο.
- Κλίση προσωπικής αντωνυμίας στη γενική (αδύνατοι τύποι).
- Σύνδεση προτάσεων με το «ή».
- Κατάρτιση λεξιλογίου με αλφαβητική σειρά - ομαδοποίηση λέξεων - χρήση λεξικού.

Γλωσσικό διδακτικό υλικό

Μύθος, λογοτεχνικό κείμενο, λεξικό, ποίημα, εγκυκλοπαίδεια, κόμικς.
Ερμηνευτικό λεξικό.
«Γλωσσικές δραστηριότητες» (σελ. 64-68).

Υλικό για δραστηριότητες – κατασκευές

Χαρτί Α4, χαρτόνι κανσόν χρωματιστό, μολύβια, μαρκαδόροι, εικόνες από εφημερίδες, περιοδικά.

Χρονική διάρκεια

3 βδομάδες.

Υποενότητες

1. Στη βιβλιοθήκη: σελ. 3.
2. Μύθος: Το ποντίκι και το λιοντάρι, σελ. 4-7.
3. Ποίημα: Ο δράκος, σελ. 8.
4. Λεξικό: σελ. 9-10.
5. Περιπέτεια: Το μαντρόσκυλο, σελ. 11-15.
6. Εγκυκλοπαίδεια: Οι δεινόσαυροι, σελ. 16-19.
7. Κόμικς: Ιστοριούλα, σελ. 20-21.

1. Στη βιβλιοθήκη

► σελ. 3

- Τα παιδιά παρατηρούν την εικόνα και διαβάζουν τα σχόλια των μαθητών.
- Προσπαθούν να μαντέψουν από πού θα πάρει ο κάθε μαθητής το βιβλίο που θέλει. Συζητούν για τα βιβλία, τις βιβλιοθήκες και τη χρήση τους.
- Επισκέπτονται τη βιβλιοθήκη του σχολείου και ταξινομούν τα βιβλία, αν χρειάζεται, ανάλογα με το θέμα τους.
- Αποφασίζουν για τη λειτουργία δανειστικής βιβλιοθήκης της τάξης ή του σχολείου και ορίζουν υπεύθυνο γι' αυτήν.

2. Μύθος: Το ποντίκι και το λιοντάρι

► σελ. 4

- Τα παιδιά αρχίζουν να γνωρίζουν ένα ένα τα θέματα που έψαχναν οι μαθητές στη βιβλιοθήκη, με στόχο την ομαδοποίηση παρόμοιων θεμάτων.
- Πρώτο θέμα είναι οι μύθοι. Ένα παιδί διαβάζει φωναχτά τον μύθο και τον συζητούν. Λένε κι άλλους μύθους, αν ξέρουν. Συζητούν για το ηθικό δίδαγμα που βγαίνει από τους μύθους του Αισώπου. Μπορούν να κοιτάξουν και τις σελίδες 64-68 από τις «Γλωσσικές δραστηριότητες».
- Ο δάσκαλος με ερωτήσεις του τύπου: «Τι έκανε το ποντίκι;» βγάζει τον τύπο του αορίστου από το κείμενο, πρώτα προφορικά. Μπορεί να προχωρήσει και σε άλλα παραδείγματα.
- Στη συνέχεια τα παιδιά μετατρέπουν, πρώτα προφορικά και μετά γραπτά στο βιβλίο τους, τα ρήματα του κειμένου στο α' πρόσωπο αορίστου και μετά στο α' πρόσωπο ενεστώτα.

Ορθογραφία

Ο δάσκαλος προειδοποιεί τα παιδιά ότι η αυριανή τους ορθογραφία θα είναι προτάσεις που θα τους υπαγορεύσει ή θα φτιάξουν μόνα τους τα παιδιά με ρήματα του κειμένου (που σχηματίζουν αόριστο σε -σα, -ξα, -ψα) στον ενεστώτα. Τα παιδιά φτιάχνουν προτάσεις μετατρέποντας αυτά τα ρήματα στον αόριστο.

Προσοχή: Ο δάσκαλος θα πρέπει πάντα να ειδοποιεί τα παιδιά από την προηγούμενη μέρα για τις λέξεις που πρόκειται να έχουν για ορθογραφία, ώστε να ασχοληθούν με αυτές στο σπίτι. Την επόμενη μέρα διορθώνει όσες από αυτές τις λέξεις έχουν γράψει λάθος, όπως επίσης και λέξεις από το κατακτημένο λεξιλόγιο και γραμματικά φαινόμενα έχουν ήδη διδαχθεί

► σελ. 5

- Μετατρέπουν τα ρήματα από τον ενεστώτα στον αόριστο στο γ' πρόσωπο.
- Με τα ίδια ρήματα τα παιδιά μπορούν να φτιάξουν δικές τους προτάσεις σε όλα τα πρόσωπα, προφορικά ή γραπτά.

► σελ. 6

Παρατηρούν τις ανακατεμένες εικόνες, διαβάζουν τις ανακατεμένες προτάσεις και σχηματίζουν τον μύθο, πρώτα προφορικά και μετά γραπτά.

Ορθογραφία

Φτιάχνουν απλές προτάσεις μέσα από την κλίση π.χ. του ρήματος «κόβω» στον αόριστο.

► σελ. 7

- Με υπόδειγμα την κλίση του αδύνατου τύπου της προσωπικής αντωνυμίας στη γενική, όπως υπάρχει σ' αυτή τη σελίδα, γίνονται πολλά προφορικά παραδείγματα.
- Μετά γίνεται η ανάλυση στους δυνατούς τύπους προφορικά και γραπτά, για να μπορέσουν τα παιδιά να κάνουν την επόμενη άσκηση.

Βαθμός δυσκολίας 2:

Ο δάσκαλος μπορεί, ανάλογα με το επίπεδο της τάξης του, να μην επιμένει ιδιαίτερα στην ανάλυση των αδύνατων σε δυνατούς τύπους και να χρησιμοποιήσει δικά του απλά παραδείγματα συχνόχρηστων τύπων.

3. Ποίημα: ο δράκος

► σελ. 8

Δεύτερο θέμα είναι η ποίηση.

- Τα παιδιά διαβάζουν το ποίημα σιωπηρά. Εξηγούνται όποιες λέξεις δεν κατανοούνται και μετά διαβάζεται το ποίημα από τα παιδιά σε διάφορους σχηματισμούς: π.χ. διαβάζουν τις δύο πρώτες στροφές όλοι μαζί και μετά χωρίζονται και κάνουν οι μισοί τον δράκο και οι άλλοι μισοί τους αστακούς. Μέσα από την ανάγνωση καταλαβαίνουν το ρυθμό που έχει ένα ποίημα και βρίσκουν την ομοιοκαταληξία.
- Στη συνέχεια το κάθε παιδί συμπληρώνει με λέξεις που θέλει τα κενά κουτάκια και διαβάζει το ποίημά του στην τάξη.

4. Λεξικό

► σελ. 9

Τρίτο θέμα είναι τα λεξικά.

- Γίνεται συζήτηση για τη χρήση του λεξικού (ορθογραφικό, ερμηνευτικό, ξενόγλωσσο).
- Παρατηρούν τις λέξεις της σελίδας που είναι στο βιβλίο και ανακαλύπτουν ότι αυτές οι λέξεις καταχωρούνται με βάση την αλφαβητική σειρά και τη σημασία τους.
- Φτιάχνουν οικογένειες λέξεων στον πίνακα ανάλογα με το επίπεδο της τάξης. Π.χ. την οικογένεια της λέξης «σπίτι».
- Φτιάχνουν την οικογένεια της λέξης «κλειδί» ατομικά ή ομαδικά και κάνουν την επόμενη άσκηση.

► σελ. 10

Γράφουν με αλφαβητική σειρά την οικογένεια της λέξης «μηχανή».

Χρησιμοποιούν το λεξικό της τάξης για να βρουν τις λέξεις που τους ζητά η επόμενη άσκηση.

Ορθογραφία

Βάζουν σε αλφαβητική σειρά λέξεις μιας οικογένειας που έχει επιλέξει ο δάσκαλος (δική του ή του βιβλίου).

Βαθμός δυσκολίας 1

Ο δάσκαλος μπορεί να επιλέξει ευκολότερες λέξεις ή να δώσει στα παιδιά φωτοτυπία με λέξεις και ορισμούς για αντιστοίχιση και αλφαβητική σειρά.

5. Περιπέτεια: Το μαντρόσκυλο

► σελ.11

Τέταρτο θέμα είναι η λογοτεχνία

- Ο δάσκαλος διαβάζει το κείμενο και γίνεται ανάλυση, επεξήγηση και αναφορά στο συγκεκριμένο βιβλίο.
  - Με τη βοήθεια του παραδείγματος τα παιδιά ξεχωρίζουν το αόριστο από το οριστικό άρθρο και συμπληρώνουν ομαδικά την άσκηση που ακολουθεί .
- Ο δάσκαλος μπορεί να προχωρήσει και σε δικά του παραδείγματα προφορικά και στον πίνακα.

► σελ. 12

- Τα παιδιά διαβάζουν σιωπηρά ή φωναχτά (ανάλογα με το επίπεδο της τάξης) «Τα ταξίδια του Γκιούλιβερ».
- Τη συνέχεια της ιστορίας μπορούν να τη γράψουν αφού τελειώσουν την άσκηση με το αόριστο-οριστικό άρθρο ή στο σπίτι.

► σελ. 13

- Ξεχωρίζουν, με τη βοήθεια του δασκάλου, λέξεις με αόριστο ή οριστικό άρθρο και τις υπογραμμίζουν στο κείμενο. (Δεν υπογραμμίζουν τα κύρια ονόματα.)
- Με αυτές τις λέξεις αλλά και με άλλες δικές τους συμπληρώνουν τους πίνακες.

Ορθογραφία

Τα παιδιά συμπληρώνουν τα αόριστα και οριστικά άρθρα σε μια μικρή ιστορία που έχει φτιάξει ο δάσκαλος.

Π.χ.: _____ φορά κι _____ καιρό, _____ βασιλιάς...

► σελ. 14

- Μέσα από τον διάλογο γίνεται κλίση του αορίστου του ρήματος «πηγαίνω».
- Δίνεται το πρώτο πρόσωπο και άλλων ανωμάτων ρημάτων για να τα κλίνουν και να τα χρησιμοποιήσουν σε δικές τους προτάσεις

Ορθογραφία

Ο δάσκαλος μπορεί να υπαγορεύσει μικρές προτάσεις χρησιμοποιώντας τα ανώμαλα ρήματα σε όλα τα πρόσωπα του αορίστου.

► σελ.15

Σύμφωνα με το υπόδειγμα του ρήματος «χάνω» (αύξηση «ε») κλίνουν τα υπόλοιπα ρήματα και κάνουν την αντιστοίχιση των ρημάτων.

Ορθογραφία

Μπορεί ο δάσκαλος να δώσει στα παιδιά ρήματα στον ενεστώτα για να γράψουν το α' ενικό και α' πληθυντικό πρόσωπο του αορίστου.

6. Εγκυκλοπαίδεια: Οι δεινόσαυροι

► σελ. 16-17

Πέμπτο θέμα είναι τα επιστημονικά βιβλία και οι εγκυκλοπαίδειες.

- Ο δάσκαλος διαβάσει την εισαγωγή και συζητά με τα παιδιά για ό,τι γνωρίζουν σχετικά με το θέμα.
- Μετά διαβάζουν τα σχόλια που έχει το κάθε σκίτσο και με τη βοήθεια του δασκάλου, αν χρειαστεί, απαντούν στις ερωτήσεις.

Δίνεται έμφαση στη χρήση του «ή».

► σελ. 18

Γίνεται εξάσκηση στη χρήση του «ή» προφορικά σε μορφή διαλόγου και γραπτά με τις ασκήσεις της σελίδας αυτής.

Ορθογραφία

Υπαγορεύεται στα παιδιά μια πρόταση του τύπου: Ο Μεχμέτ ή ο Χουσεΐν είναι ψηλότερος;

► σελ. 19

Η λέξη που κρύβεται είναι «τυραννόσαυρος».

7. Κόμικς: Ποπάυ

► σελ. 20

Έκτο θέμα είναι τα κόμικς.

- Διαβάζουν το κόμικ και ξαναλένε την ιστορία με δικά τους λόγια.
- Συζητούν, αν ξέρουν, για περιοδικά με κόμικς, για κινούμενα σχέδια στην τηλεόραση, για ήρωες των κόμικς, και φέρνουν ό,τι σχετικό υλικό έχουν στην τάξη.

► σελ. 21

Παρατηρούν τα σκίτσα, φαντάζονται και γράφουν τα λόγια (ομαδική ή ατομική εργασία). Όταν ο δάσκαλος κρίνει ότι είναι δυνατό, η τάξη μπορεί να ασχοληθεί με τη δημιουργία ενός βιβλίου, π.χ. λεξικό, περιπέτεια, επιστημονικό, κόμικς κτλ.

Ενότητα 2: ΓΝΩΡΙΖΟΥΜΕ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ

Διδακτικοί στόχοι

- Γνωριμία με το φυσικό περιβάλλον της Θράκης.
- Ευαισθητοποίηση πάνω σε οικολογικά θέματα (καταστροφή φυσικού περιβάλλοντος - εξαφάνιση πουλιών και ζώων - ανθρώπινη ευθύνη)
- Συζήτηση για το περιβάλλον μέσα από αφήγηση προσωπικών εμπειριών και βιωμάτων.
- Εμπλουτισμός του λεξιλογίου των μαθητών με λέξεις και εκφράσεις σχετικές με το περιβάλλον.
- Έκφραση της προσωπικής κρίσης των μαθητών προφορικά και γραπτά πάνω σ' αυτά τα θέματα, χρησιμοποιώντας τη σχετική ορολογία.

Γραμματική

- Σύνθεση προτάσεων με επιρρήματα που δηλώνουν χρόνο, τρόπο, ποσό, τόπο.
- Σχηματισμός μετοχής ενεργητικής φωνής σε –οντας και –ώντας και χρησιμοποίησή της ως τροπικής μετοχής.
- Κλίση της αιτιατικής της προσωπικής αντωνυμίας (αδύνατοι τύποι).
- Χρησιμοποίηση του «σαν» σε παρομοιώσεις.
- Ανάλυση σύνθετων λέξεων στα μέρη τους.

Γλωσσικό διδακτικό υλικό

Αφίσα, άρθρο περιοδικού (οδοιπορικό), ποίημα, πληροφοριακό υλικό, παιχνίδια, ενημερωτικό φυλλάδιο, σταυρόλεξο, παροιμίες, χάρτης, άρθρο εφημερίδας, μύθος, οδηγίες κατασκευής. «Γλωσσικές δραστηριότητες» (σελ. 20-21).

«Τα προϊόντα στην αγορά» (σελ. 32).

«Εδώ, εκεί κι αλλού» (σελ. 46-47).

«Μια μέρα δρόμος» (σελ. 20-21, 27-29, 33, 36-37).

«Στο παζάρι» (σελ. 38).

«Ο γύρος της Ελλάδας σε 15 μέρες» (σελ. 9, 14, 17).

«Χάρτης της Θράκης».

Υλικό για δραστηριότητες-κατασκευές

Χαρτί του μέτρου ή Α3, μολύβια, χρώματα (μαρκαδόροι ή μπογιές) για την αφίσα.

Υλικά για την κατασκευή της ταΐστρας.

Χρονική διάρκεια

3 βδομάδες.

Υποενότητες

1. Ο θαλασσαετός: σελ. 24-27.
2. Εγώ ο αργυροπελεκάνος: σελ. 28-30.
3. Ένα μακρύ και δύσκολο ταξίδι: σελ. 31-32.
4. Το δάσος του Νέστου - παρομοιώσεις: σελ. 33-34.
5. Χάρτης Θράκης: σελ. 35.
6. Βελανιδιά 25 εκατ. ετών - σύνθετα: σελ. 36-38.
7. Φτιάξτε μια ταΐστρα πουλιών: σελ. 39.
8. Κατασκευή αφίσας: σελ. 39.

1. Κείμενο ΕΚΠΑΖ

► σελ. 23

- Τα παιδιά διαβάζουν και σχολιάζουν το κείμενο του ΕΚΠΑΖ.
- Ο δάσκαλος με κατάλληλες ερωτήσεις επικεντρώνει το θέμα μόνο στην προστασία των άγριων πουλιών.

► σελ. 24

- Ο δάσκαλος διαβάζει το κείμενο «Ο θαλασσαετός» και αναλύει τα δύσκολα σημεία του.
- Γίνεται συζήτηση του περιεχομένου του κειμένου. Αν το θέμα είναι τελείως άγνωστο στα παιδιά, δίνονται σχετικές πληροφορίες από τις σελίδες 20-21 και 36-37 του «Μια μέρα δρόμος» και σελίδα 9 από το «Ο γύρος της Ελλάδας σε 15 μέρες».

Δε δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα στην επεξεργασία των ερωτήσεων.

► σελ. 25

- Αφού διαβαστεί το παράδειγμα, δίνονται και άλλες ανάλογες προτάσεις από τον δάσκαλο και στη συνέχεια τα παιδιά μόνα τους προχωρούν στην ανάλυση των προτάσεων της άσκησης.
- Δίνεται έμφαση στους όρους που δηλώνουν τόπο, τρόπο, χρόνο, ποσό (επιρρήματα).

Ορθογραφία

Μπορούν τα παιδιά να μάθουν να γράφουν σωστά τα επιρρήματα: νωρίς-αργά, πολύ-λίγο, πίσω-μπροστά, πάνω-κάτω, μακριά-κοντά, σιγά-δυνατά, ή να φτιάξουν προτάσεις με κάποια από αυτά

► σελ. 26

- Τα παιδιά κάνουν σύνθεση προτάσεων με τους όρους που τους δίνονται κάθε φορά.
- Γίνεται επισήμανση της μετοχής με τροπική αξία, καθώς και της ορθογραφίας της.

► σελ. 27

Δε γίνεται ανάλυση του ποιήματος αλλά απλό διάβασμα. Τα παιδιά συζητούν και ζωγραφίζουν τις εικόνες που φαντάζονται από το ποίημα.

2. Εγώ ο αργυροπελεκάνος

► σελ. 28

- Χωρίζεται το κείμενο σε παραγράφους και τα παιδιά διαβάζουν από μία παράγραφο.
- Ερμηνεύουν και συζητούν το περιεχόμενό του. Η συζήτηση εστιάζεται στους κινδύνους που αντιμετωπίζουν σπάνια είδη πουλιών, όπως οι αργυροπελεκάνοι.
- Στο τέλος τα παιδιά, αν θέλουν, μπορούν να «απαντήσουν» με ένα γράμμα στον Αργύρη.

► σελ. 29

- Διαβάζονται τα κείμενα-πληροφορίες για τους αργυροπελεκάνους.
- Τα παιδιά φέρνουν και δικές τους πληροφορίες, αν τυχόν έχουν. Μπορούν να πάρουν πληροφορίες και από τη σελίδα 32 « Τα προϊόντα στην αγορά» και σελίδα 14 από το «Ο γύρος της Ελλάδας σε 15 μέρες».
- Χρησιμοποιώντας το υπόδειγμα, κλίνουν την προσωπική αντωνυμία, φτιάχνοντας φράσεις με δικά τους ονόματα, και αντικαθιστούν τον δυνατό με τον αδύνατο τύπο της προσωπικής αντωνυμίας.

► σελ. 30

Οι προτάσεις ξαναγράφονται χρησιμοποιώντας κάθε φορά τον αντίστοιχο αδύνατο τύπο της προσωπικής αντωνυμίας.

Είναι προτιμότερο να επιμείνει ο δάσκαλος στην προφορική εξάσκηση των δύο τύπων παρά στη γραπτή.

3. Ένα μακρύ και δύσκολο ταξίδι

► σελ. 31

- Τα παιδιά διαβάζουν το κείμενο. Για το ίδιο θέμα μπορούν να πάρουν πληροφορίες από τις σελίδες 27-29 από το «Μια μέρα δρόμος».
- Μέσα από την παρατήρηση των εικόνων γίνεται συζήτηση (αναφέροντας και προσωπικές εμπειρίες, αν υπάρχουν) για τους κινδύνους που αντιμετωπίζουν τα πουλιά κατά τη μεταναστευτική περίοδο.

► σελ. 32

- Τα δύο αυτά παιχνίδια έχουν σκοπό να χαλαρώσουν τα παιδιά αλλά και να ξαναφέρουν στη μνήμη τους, με παιγνιώδη τρόπο αυτή τη φορά, όσα έμαθαν για τα αποδημητικά πουλιά.
- Τέλος, θα τα βοηθήσει να γράψουν (ατομικά ή ομαδικά) την ιστορία του χελιδониού.

Ορθογραφία

Τα παιδιά μπορούν να γράψουν προτάσεις-συνθήματα με τις λέξεις: *κινδυνεύω-κίνδυνος, εξαφανίζω-εξαφάνιση, καταστρέφω-καταστροφή, προστατεύω-προστασία.*

4. Το δάσος του Νέστου - παρομοιώσεις

► σελ. 33

- Ο δάσκαλος διαβάζει το κείμενο και γίνεται σχετική συζήτηση για ό,τι γνωρίζουν τα παιδιά σχετικά με αυτό το δάσος. Σχετικές πληροφορίες μπορούν να πάρουν και από τη σελίδα 17 του «Ο γύρος της Ελλάδας σε 15 μέρες» και στη σελίδα 38 «Στο παζάρι».
- Ο δάσκαλος μπορεί να παρακινήσει τα παιδιά να κάνουν μια συζήτηση για το παρελθόν, το παρόν και το μέλλον αυτού του δάσους ή και κάποιου άλλου που βρίσκεται κοντά στο χωριό ή στην πόλη τους.

► σελ. 34

- Μέσα από αυτό το παιχνίδι με τα ζώα, τα παιδιά κάνουν παρομοιώσεις με το «σαν» και φτιάχνουν και άλλες δικές τους.
- Συμπληρώνουν το σταυρόλεξο με τα ζώα που βρήκαν στην προηγούμενη άσκηση.

5. Χάρτης της Θράκης

► σελ. 35

Τα παιδιά ασκούνται στο διάβασμα του χάρτη της Θράκης και εντοπίζουν το χωριό ή την πόλη τους, τις λίμνες και τα ποτάμια που βρίσκονται κοντά τους (βλέπε και δορυφορικό χάρτη Ν. Ροδόπης - Έβρου και χάρτη Θράκης).

6. Βελανιδιά 25 εκατ. ετών - σύνθετα

► σελ. 36

Και τα δύο κείμενα (άρθρο εφημερίδας και μύθος) είναι σχετικά με τις βελανιδιές. Αφού κατανοήσουν οι μαθητές με τη βοήθεια του λεξικού ή του δασκάλου τι σημαίνει «απολιθωμένο», προχωρούν σε σχετική συζήτηση, ανάλογα με το επίπεδο της τάξης.

► σελ. 37

Γίνεται ανάλυση των σύνθετων λέξεων στα μέρη τους, γραπτά και προφορικά. Μπορεί να γίνει και η αντίστροφη διαδικασία προφορικά και στον πίνακα.

Ορθογραφία

Με τον ίδιο τρόπο μπορεί να γίνει και η ορθογραφία.

► σελ. 38

Παιχνίδι χωρίς ιδιαίτερη δυσκολία.

Οι παροιμίες μπορούν να ερμηνευτούν από τον δάσκαλο.

7. Φτιάξτε μια ταΐστρα πουλιών

► σελ. 39

- Ο δάσκαλος θα πρέπει να έχει ειδοποιήσει από την προηγούμενη μέρα τα παιδιά για να φέρουν τα απαραίτητα υλικά.
- Γίνεται συζήτηση για τη χρησιμότητα της ταΐστρας, ιδιαίτερα τον χειμώνα, τόσο στην πόλη όσο και στο χωριό.
- Τα παιδιά διαβάζουν και ακολουθούν βήμα βήμα τις οδηγίες για την κατασκευή της ταΐστρας.

Έχοντας πάρει τις απαραίτητες πληροφορίες, τα παιδιά μπορούν να φτιάξουν μια αφίσα για την προστασία κάποιου σπάνιου είδους ζώου ή πουλιού της περιοχής τους ή για την προστασία του περιβάλλοντος.

Ενότητα 3: ΤΑΞΙΔΕΥΟΥΜΕ ΣΕ ΣΤΕΡΙΑ, ΘΑΛΑΣΣΑ ΚΑΙ ΑΕΡΑ

Διδακτικοί στόχοι

- Εξοικείωση με την ανάγνωση και τη γραφή πινακίδων, δρομολογίων, ωρών κτλ.
- Περιγραφή και αφήγηση περιστατικών, π.χ. από ένα ταξίδι.
- Αναζήτηση και παροχή πληροφοριών, αξιοποίηση απλού χάρτη, πινάκων κτλ.
- Γνωριμία με τα μέσα συγκοινωνίας.

Γραμματική

- Σχηματισμός και χρησιμοποίηση του συνοπτικού (στιγμαίου) μέλλοντα της ενεργητικής φωνής ομαλών και ανωμάτων ρημάτων της α' και β' συζυγίας.
- Σχηματισμός και χρησιμοποίηση των παραθετικών των επιθέτων, μονολεκτικά και περιφραστικά..

- Χρησιμοποίηση των απόλυτων αριθμητικών - γραφή και ανάγνωση της ώρας - τακτικά αριθμητικά έως το «εκατοστός».
- Χρησιμοποίηση των προθέσεων: ως, από, με, σε, για.
- Χρησιμοποίηση της παύλας διαλόγου.

Γλωσσικό διδακτικό υλικό

Κατασκευασμένος διάλογος, πίνακες δρομολογίων, εισιτήριο, πινακίδες καταστημάτων, σταυρόλεξο, παιχνίδια, απόσπασμα από παιδικό ημερολόγιο, μύθος, τραγούδι.

«Μ' ένα λεωφορείο όλοι τριγυρνάμε στην πόλη» (σελ. 2-4, 7-11).

« Στο παζάρι» (26-33).

« Οι εμπορικοί δρόμοι» (σελ. 4-7).

«Ένα μήνυμα σου στέλνω» (σελ. 33-42).

«Χάρτης της Θράκης».

«Χρονολόγιο».

Υλικό για δραστηριότητες-κατασκευές

Για το κολάζ: φωτογραφίες από περιοδικά και εφημερίδες, κόλλα, ψαλίδι, χαρτί του μέτρου.

Χρονική διάρκεια

3 βδομάδες.

Υποενότητες

Χάρτης - διάλογος: σελ. 41-42.

Ασκήσεις γραμματικής: σελ. 43-45.

Ωρες - ρολόγια: σελ.46-47.

Δρομολόγια τρένων, πινακίδες νοσοκομείου - καταστημάτων: σελ. 48-50.

Σταυρόλεξο - μεταφορικά μέσα - παραθετικά: σελ. 51-55.

Πίνακας πτήσεων - ασκήσεις γραμματικής: σελ. 56-58.

Παιχνίδι: σελ. 59.

Ημερολόγιο: σελ. 60.

Μύθος - τραγούδι: σελ. 61.

1. Χάρτης - διάλογος

► σελ. 41

Τα παιδιά παρατηρούν τον χάρτη και με τη βοήθεια του υπομνήματος προσπαθούν να αποκρυπτογραφήσουν τι σημαίνουν οι γραμμές, από πού ξεκινούν και πού οδηγούν.

► σελ. 42

- Ο δάσκαλος διαβάζει τον διάλογο και εξηγεί τις άγνωστες λέξεις.
- Τα παιδιά, δύο δύο, διαβάζουν τον διάλογο για να τον ζωντανέψουν και να γίνει περισσότερο κατανοητός.
- Εντοπίζουν τα πρόσωπα, τις πόλεις και τα μέσα συγκοινωνίας. Βρίσκουν στον χάρτη τις πόλεις αυτές.

- Με κατάλληλες ερωτήσεις ο δάσκαλος βοηθάει τα παιδιά να αντιληφθούν τις δυσκολίες που μπορεί να συναντήσει κάποιος που θέλει να ταξιδέψει, ξεκινώντας από τα προβλήματα που δημιουργεί ο καιρός.
- Στη συνέχεια τα παιδιά απαντούν στις ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής.

► σελ. 43

- Γίνεται συμπλήρωση των ρημάτων στον μέλλοντα. (Τα ρήματα είναι συχνόχρηστα και υπάρχουν στον διάλογο που έχουν ήδη διαβάσει.)
- Έχοντας ως υπόδειγμα τον προηγούμενο διάλογο, τα παιδιά συμπληρώνουν παύλες, τελείες και ερωτηματικά και διαβάζουν το διάλογο στην τάξη ανά δύο.

► σελ. 44-45

- Με αφορμή το παράδειγμα ο δάσκαλος εξηγεί στα παιδιά τη χρήση του μέλλοντα. Μπορεί να φτιάξει παραδείγματα προφορικά, χρησιμοποιώντας και λέξεις όπως: αύριο, σε λίγο, του χρόνου κτλ.
- Σε όλες τις ασκήσεις των σελίδων 44-45 γίνεται χρήση και κλίση ομαλών και ανώμαλων ρημάτων στον μέλλοντα μέσα από ερωτήσεις και απαντήσεις (καταφατικές και αρνητικές) που δίνουν τα παιδιά.

Ορθογραφία

Ο δάσκαλος μπορεί να χρησιμοποιήσει ως υπόδειγμα τις ασκήσεις αυτού του δισέλιδου για να φτιάξει με αυτές δικές του ασκήσεις ορθογραφίας.

3. Ώρες - ρολόγια

► σελ. 46-47

- Τα παιδιά, αφού βρουν στον πίνακα δρομολογίων τη μέρα, την ώρα και το καράβι που φεύγει από Μυτιλήνη για Πειραιά, τη σημειώνουν.
- Αρχίζει η ανάγνωση και γραφή της ώρας σε κανονικό και ψηφιακό ρολόι (ακριβώς - και τέταρτο - και μισή - παρά τέταρτο). Δίνεται έμφαση στην ανάγνωση και γραφή των ωρών: μία, τρεις, τέσσερις, καθώς και στη ανάγνωση του ψηφιακού ρολογιού, που θα βοηθήσει τα παιδιά να διαβάζουν πινακίδες, δρομολόγια, προγράμματα τηλεόρασης κτλ.

Για περισσότερη εξάσκηση μπορεί ο δάσκαλος, αν είναι δυνατόν, να χρησιμοποιεί και τα δύο ρολόγια στην τάξη.

Ορθογραφία

Να μάθουν τα παιδιά να γράφουν την ώρα (μία έως δώδεκα), ακριβώς - και μισή - και τέταρτο - παρά τέταρτο.

4. Δρομολόγια τρένων, πινακίδες νοσοκομείου - καταστημάτων

► σελ. 48

- Ο πίνακας των δρομολογίων του Ο.Σ.Ε. χρησιμοποιείται για εμπέδωση της ώρας.
- Μπορούν να γίνουν και πολλά προφορικά παραδείγματα με τις υπόλοιπες ώρες του πίνακα.
- Μπορούν, επίσης, με τη βοήθεια αυτού του χάρτη να φτιάξουν τα παιδιά ένα άλλο δρομολόγιο, π.χ. Αλεξ/πολη-Θεσ/νίκη, με τις πόλεις, τις ώρες κτλ.

Ορθογραφία

Μπορεί να γίνει άσκηση στην ορθογραφία των λέξεων: *χάρτης, σταθμός, διαδρομή*.

► σελ. 49

- Εξοικείωση με την ανάγνωση πινακίδων – ωρών, καθώς και με τη σωστή χρήση των προθέσεων.
- Συμπληρώνονται οι προθέσεις και οι ώρες (ολογράφως), για να διαβαστεί ο διάλογος.

► σελ. 50

- Τα παιδιά διαβάζουν τις πινακίδες μία μία, αποκωδικοποιώντας τις συντομογραφίες και την ψηφιακή ώρα.
- Απαντούν στις γραπτές αλλά και σε προφορικές ερωτήσεις που μπορούν να φτιάξουν στην τάξη και, τέλος, ατομικά ή ομαδικά, φτιάχνουν τη δική τους πινακίδα.

Σταυρόλεξο - μέσα μεταφοράς - παραθετικά

► σελ. 51

- Το σταυρόλεξο δεν παρουσιάζει ιδιαίτερη δυσκολία.
- Το κολάζ που προτείνεται μπορεί να γίνει ή μετά το σταυρόλεξο ή μετά το επόμενο δισέλιδο, όπου υπάρχουν περισσότερα μεταφορικά μέσα.

► σελ. 52-53

- Γίνεται αναγνώριση αλλά και διάκριση των μέσων που χρησιμοποιούμε σε στεριά, θάλασσα και αέρα.
- Τα παιδιά μπορούν να προσθέσουν και άλλα μέσα σε κάθε κατηγορία.

Τα παιδιά μπορούν να βρουν πληροφορίες και στις σελίδες 26-31 «Στο παζάρι», 4-7 «Οι εμπορικοί δρόμοι» και 2-4, 7-11 από το «Μ' ένα λεωφορείο όλοι, τριγυρνάμε στην πόλη» και σελ. 33-42 από το «Ένα μήνυμα σου στέλνω».

Ορθογραφία

Μπορούν να χρησιμοποιηθούν για ορθογραφία τα μέσα συγκοινωνίας του λεξιλογίου.

► σελ. 54

- Με απλά παραδείγματα ο δάσκαλος βοηθάει τα παιδιά να καταλάβουν τη χρήση των παραθετικών. Χρησιμοποιείται κυρίως ο περιφραστικός τύπος. Ο μονολεκτικός χρησιμοποιείται μόνο στα ανώμαλα: μεγαλύτερος-καλύτερος-χειρότερος κτλ.
- Στην πρώτη άσκηση τα παιδιά δίνουν απαντήσεις και με τους δύο τύπους.
- Στην δεύτερη άσκηση σχηματίζουν προτάσεις με τις λέξεις που δίνονται, όπως στο παράδειγμα. Χρησιμοποιούν και τους δύο τύπους του συγκριτικού βαθμού, σχηματίζουν τον υπερθετικό βαθμό και επισημαίνουν τη διαφορά ανάμεσα στους δύο βαθμούς.

► σελ. 55

- Οι μαθητές απαντούν ελεύθερα στις ερωτήσεις του τύπου «τι νομίζεις;» χρησιμοποιώντας τον περιφραστικό τύπο του υπερθετικού βαθμού (εκτός των ανωμάτων).
- Οι ερωτήσεις του τύπου «τι ξέρεις;» μπορούν να απαντηθούν ατομικά ή ομαδικά.

Ορθογραφία

Σχηματισμός και ορθογραφία των παραθετικών όπως παρουσιάζονται στο λεξιλόγιο.

5. Πίνακας πτήσεων - ασκήσεις γραμματικής

► σελ. 56

- Τα παιδιά παίρνουν τις πληροφορίες που χρειάζονται για το ταξίδι του Χασάν: πίνακας αναχωρήσεων, εισιτήριο, για να απαντήσουν στις ερωτήσεις.
- Ο δάσκαλος επισημαίνει τη γραφή της ημερομηνίας 4/7.
- Τα παιδιά συμβουλεύονται το ημερολόγιο και απαντούν γραπτά στις ερωτήσεις, χρησιμοποιούν δηλαδή τα απόλυτα και τακτικά αριθμητικά.

Ορθογραφία

Μπορεί να γίνει μια μικρή ιστορία με τις λέξεις: *ταξίδι-ταξιδεύω, εισιτήριο, δρομολόγιο.*

► σελ. 57

- Τα παιδιά αντιστοιχίζουν τους μήνες και γράφουν τα τακτικά αριθμητικά μέχρι το «δωδέκατος».
- Στο σταυρόλεξο γίνεται εμπέδωση και διάκριση των απόλυτων και τακτικών αριθμητικών μέχρι το δώδεκα-δωδέκατος. Επισημαίνεται η ορθογραφία τους (μία λέξη μέχρι το δωδέκατος).

► σελ. 58

Τα παιδιά προσέχουν την εικόνα, μετρούν και απαντούν γραπτά στις ερωτήσεις.

Ο δάσκαλος μπορεί να γράψει σε χαρτί του μέτρου τα τακτικά αριθμητικά, να το κολλήσει στον τοίχο και να κάνει εξάσκηση με περιστατικά μέσα από την τάξη.

Ορθογραφία

Η γραφή των απόλυτων και τακτικών αριθμητικών μέχρι το εκατό-εκατοστός.

8. Παιχνίδι

► σελ. 59

Παιχνίδι χωρίς ιδιαίτερη δυσκολία

9. Ημερολόγιο

► σελ. 60

- Γίνεται σιωπηρή ανάγνωση του κειμένου.
- Στη συνέχεια γίνεται συζήτηση γι' αυτά που διηγείται το παιδί αλλά και για ανάλογες εμπειρίες των παιδιών από ταξίδια που έχουν κάνει ή που έχουν ακούσει από δικούς τους, με οποιοδήποτε μέσο.
- Τέλος, περιγράφουν και αφηγούνται γραπτά το δικό τους ταξίδι (πραγματικό ή φανταστικό).

10. Μύθος

σελ. 61

- Ο δάσκαλος διαβάζει τον μύθο και συζητάει με τα παιδιά για το ταξίδι του Ηρακλή, βρίσκουν στον χάρτη τη διαδρομή που ακολούθησε (βλέπε και Χάρτη της Θράκης).
- Τοποθετούνται στο χρόνο με βάση την ιστορική γραμμή, βλέπε Χρονολόγιο, και γίνεται σύγκριση με τα σημερινά δεδομένα.
- Μπορούν να διαβαστούν και άλλοι μύθοι με ταξίδια (π.χ. η Αργοναυτική Εκστρατεία).
- Στο τραγούδι βρίσκουν και υπογραμμίζουν πόλεις, βουνά και νησιά. Τα δείχνουν στον χάρτη.

Ο δάσκαλος δεν επιμένει στην αλληγορική σημασία του τραγουδιού.

Ενότητα 4: ΓΝΩΡΙΖΟΥΜΕ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Διδακτικοί στόχοι

- Γνωριμία της Ελλάδας μέσα από τοπικές ειδήσεις, ήθη και έθιμα, παραδόσεις, συνταγές, παραμύθια, καθημερινή ζωή και ασχολίες των κατοίκων.
- Αξιοποίηση των πληροφοριών όλων των μαθημάτων του αναλυτικού προγράμματος.

Γραμματική

- Σχηματισμός και χρήση της γενικής των ουσιαστικών (και με κατέβασμα τόνου).
- Κύρια ονόματα

Γλωσσικό διδακτικό υλικό

Άρθρα εφημερίδων, παραμύθια, μύθοι, τραγούδια, έρευνες, διαφήμιση, συνταγή.
Αποσπάσματα από το «Ελληνικό πανόραμα» της Ευγενίας Φακίνου.

«Εμπορικοί δρόμοι», σελ. 14.

«Εδώ, εκεί κι αλλού», σελ. 54

«Ο γύρος της Ελλάδας σε 15 μέρες», σελ. 22, 25-26, 33-34, 40.

Υλικό για δραστηριότητες-κατασκευές

Υλικά για την εκτέλεση μιας συνταγής.

Για την διαφήμιση: χαρτί του μέτρου, μαρκαδόροι, χρώματα, αποκόμματα εφημερίδων-περιοδικών, ψαλίδι, κόλλα.

Χρονική διάρκεια

3 βδομάδες.

Υποενότητες

1. Τρίκαλα: σελ. 64-65.
2. Κρήτη: σελ. 66-67.
3. Λέσβος: σελ. 68-69.

4. Αθήνα: σελ. 70-71.
5. Ιωάννινα: σελ. 72-73.
6. Μάνη: σελ. 74-75.
7. Ασκήσεις γραμματικής: σελ. 76-78.
8. Παιχνίδι: σελ. 79.

Δραστηριότητες

- Τα κείμενα και οι πληροφορίες για την κάθε πόλη διαβάζονται από τα παιδιά φωναχτά ή σιωπηρά.
- Ερμηνεύονται οι δύσκολες λέξεις, π.χ. μαντινάδα, και συζητούνται στην τάξη.
- Τα παιδιά, γνωρίζοντας κάθε φορά μια καινούρια πόλη, βρίσκουν κοινά ή διαφορετικά σημεία με τον τόπο τους ή με άλλες πόλεις που ξέρουν. Π.χ. κάστρα, έθιμα γάμου, τζαμί κ.ά.
- Αφού τελειώσουν την προφορική επεξεργασία όλων των κειμένων του δισέλιδου, προχωρούν στις γραπτές δραστηριότητες που βρίσκονται στο τέλος της δεύτερης σελίδας.
- Ανάλογα με το επίπεδο της τάξης, ο δάσκαλος μπορεί να επιλέξει άλλες δραστηριότητες που θεωρεί ότι είναι ευκολότερες για τα παιδιά, π.χ. να ζωγραφίσουν ένα κάστρο, έναν πύργο, το τραπέζι του γάμου και να γράψουν τα φαγητά ή να γράψουν μια συνταγή κτλ.
- Ο δάσκαλος χρησιμοποιεί την κάθε πληροφορία-είδηση σαν αφορμή για να φέρουν τα παιδιά πληροφορίες και υλικό από τον τόπο τους ή για κάποιο άλλο μέρος που επιθυμούν να γνωρίσουν.
- Ο δάσκαλος μπορεί να μαζέψει όλες τις πληροφορίες, τα παραμύθια, τις συνταγές κτλ. που θα γράψουν και θα ζωγραφίσουν τα παιδιά και με αυτό το υλικό να φτιαχτεί ένα βιβλίο για τον τόπο τους ή για κάποιον άλλο τόπο.

Γραμματική

► σελ. 76

- Τα παιδιά κάνουν την αντιστοίχιση χρησιμοποιώντας τις πληροφορίες που έχουν ήδη πάρει.
- Χωρίς να δώσει μεγάλη έμφαση, ο δάσκαλος επισημαίνει την παραγωγή των επιθέτων από κύρια ονόματα και τη γραφή τους.
- Μπορούν να γίνουν και άλλα παραδείγματα στον πίνακα, π.χ. Μακεδονία-μακεδονικός.
- Στην επόμενη άσκηση γράφουν τα κύρια ονόματα στην κατηγορία που ανήκουν.
- Ο δάσκαλος υπενθυμίζει στα παιδιά και άλλες κατηγορίες κυρίων ονομάτων, όπως μήνες, μέρες κ.ά.

► σελ. 77

- Με τις δύο αυτές ασκήσεις τα παιδιά εξασκούνται στον σχηματισμό και στη χρήση της γενικής όλων των ουσιαστικών σε ενικό και πληθυντικό.
- Ο δάσκαλος επισημαίνει το κατέβασμα του τόνου στη γενική κάποιων ουσιαστικών, όπως, για παράδειγμα, *ο άνθρωπος του ανθρώπου, οι γυναίκες των γυναικών, το χωράφι του χωραφιού*.
- Μπορούν να γίνουν και πολλά προφορικά και γραπτά παραδείγματα και για ορθογραφία.

► σελ. 78

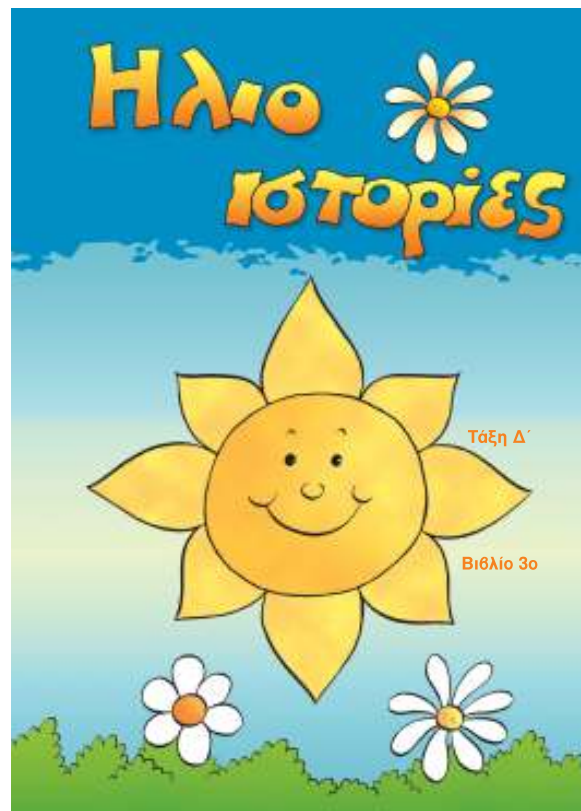
Με υπόδειγμα αυτόν τον διάλογο μπορούν να γίνουν αντίστοιχες ερωτήσεις-απαντήσεις.

► σελ. 79

Τα παιδιά παίζοντας και γράφοντας γι' αυτό το παιχνίδι (ατομικά ή ομαδικά) αξιοποιούν τις πληροφορίες που πήραν από την ενότητα καθώς και από άλλα μαθήματα.

**ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ
ΤΟΥ Γ΄ ΒΙΒΛΙΟΥ ΤΗΣ Δ΄ ΑΞΗΣ**

«ΗΛΙΟΪΣΤΟΡΙΕΣ»

Συνοπτική περιγραφή ενοτήτων

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΧΡΟΝΙΚΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ	ΣΤΟΧΟΙ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ
<p>1^η ενότητα</p> <p>«Γράμματα από μακριά»</p>	<p>4 βδομάδες</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Γραπτή έκφραση και επικοινωνία μέσω της αλληλογραφίας. • Ευαισθητοποίηση πάνω στο θέμα της μετανάστευσης. • Μετατροπή ρημάτων παθητικής φωνής από τον ενεστώτα στον αόριστο και κλίση αορίστου (α΄ και β΄ συζυγίας και ανώμαλα). • Σχηματισμός μέλλοντα συνοπτικού (στιγμιαίου) παθητικής φωνής από το θέμα του αορίστου. • Εισαγωγή στην υποτακτική και προστακτική των ρημάτων της ενεργητικής φωνής (α΄ και β΄ συζυγίας και ανώμαλα). • Υποθετικές προτάσεις. • Βουλευτικές προτάσεις σε θέση αντικειμένου. 	<ul style="list-style-type: none"> • Κείμενα και υλικό της ενότητας • «Με ένα λεωφορείο όλοι τριγυρνάμε μέσα στην πόλη» • «Φτιάχνουμε μια συλλογή» • «Ένα μήνυμα σου στέλνω» • Χρονολόγιο
<p>2^η ενότητα</p> <p>«Θεάματα για παιδιά»</p>		<ul style="list-style-type: none"> • Γνωριμία με τα παιδικά θεάματα μέσα από κείμενα σχετικά με το θέατρο, το σινεμά κ.ά. • Επιφωνήματα. • Κλίση επιθέτων σε -ύς, -ιά, -ύ / -ής, -ιά, -ί / -ης, -α, -ικο • Σχηματισμός προτάσεων του τύπου ΥΡΑΑ. 	<ul style="list-style-type: none"> • Κείμενα και υλικό της ενότητας • «Με ένα λεωφορείο όλοι τριγυρνάμε μέσα στην πόλη» • «Ένα μήνυμα σου στέλνω»
<p>3^η ενότητα</p> <p>«Γιορτές της άνοιξης»</p>	<p>3 βδομάδες</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Γνωριμία με στοιχεία εορτών της άνοιξης (θρησκευτικών και άλλων). • Παρατατικός ρημάτων ενεργητικής φωνής (α΄ και β΄ συζυγίας και ανώμαλα). • Υποκοριστικά σε -άκι, -ούλα. 	<ul style="list-style-type: none"> • Κείμενα και υλικό της ενότητας

Ενότητα 1: ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΠΟ ΜΑΚΡΙΑ

Διδακτικοί στόχοι

- Γραπτή έκφραση και επικοινωνία με τους άλλους μέσω της αλληλογραφίας.
- Ευαισθητοποίηση πάνω στο θέμα της μετανάστευσης: λόγοι μετανάστευσης, επαγγέλματα και χώρες μετανάστευσης.

Γραμματική

- Μετατροπή ρημάτων παθητικής φωνής από τον ενεστώτα στον αόριστο και κλίση αορίστου (α' και β' συζυγίας και ανώμαλα).
- Κλίση αρσενικών και θηλυκών ανισοσύλλαβων ουσιαστικών σε -ας, -α (διαισθητική χρήση κλητικής).
- Σχηματισμός μέλλοντα συνοπτικού (στιγμιαίου) παθητικής φωνής από το θέμα του αορίστου.
- Χρήση αορίστων και δεικτικών αντωνυμιών.
- Κλίση της κτητικής αντωνυμίας: δικός, -ή, -ό μου.
- Εισαγωγή στην υποτακτική και προστακτική ενεστώτα και αορίστου ρημάτων της ενεργητικής φωνής
- (α' και β' συζυγίας και ανώμαλα)
- Υποθετικές προτάσεις.
- Βουλευτικές προτάσεις σε θέση αντικειμένου.

Γλωσσικό διδακτικό υλικό

Γράμματα αυθεντικά, φάκελοι, γράμμα ηλεκτρονικό, φωτογραφικό υλικό, χάρτες, παιχνίδι. «Γλωσσικές δραστηριότητες» (σελ. 53).

«Ένα μήνυμα σου στέλνω» (σελ. 8-9, 46-49).

«Μ' ένα λεωφορείο όλοι τριγυρνάμε μέσα στην πόλη» (σελ. 24-25, 46-47).

«Φτιάχνουμε μια συλλογή» (σελ. 22-25).

«Το παζάρι και ο κόσμος του» (σελ. 12-13).

Χρονολόγιο.

Εκπαιδευτική βαλίτσα «Εγώ κι εσύ, εδώ κι εκεί».

Υλικό για δραστηριότητες – κατασκευές

Χαρτιά, μολύβια, φάκελοι, φωτογραφίες χωρών από εφημερίδες και περιοδικά.

Χρονική διάρκεια

4 βδομάδες.

Υποενότητες

1. Γράμμα Μαρκέλας: σελ. 4 -7.
2. Γράμμα Καλλιόπης: σελ. 8-11.
3. Γράμμα Αλή: σελ. 12-15
4. Γράμμα Φώτη: σελ. 16-19.
5. Γράμμα Ευθύμη: σελ. 20-23.

Γράμμα Μαρκέλας

► σελ. 4

- Τα παιδιά διαβάζουν το γράμμα σιωπηρά και συζητούν το περιεχόμενό του. Συζητούν ακόμα για το πώς επικοινωνούν οι άνθρωποι όταν τους χωρίζουν αποστάσεις, πώς επικοινωνούσαν παλιά, αλλά και για το πώς μπορούν να επικοινωνήσουν άνθρωποι που μιλούν διαφορετικές γλώσσες. Περισσότερες πληροφορίες γι' αυτά παίρνουν από τις σελίδες 8-15, 44-53 από το «Ένα μήνυμα σου στέλνω».
- Μαθαίνουν τις εκφράσεις που χρησιμοποιούμε για να αρχίσουμε και να τελειώσουμε ένα γράμμα (βλέπε και σελ. 53 από τις «Γλωσσικές δραστηριότητες»). Μαθαίνουν ακόμα πώς γράφονται αποστολέας, παραλήπτης και διευθύνσεις στον φάκελο. Περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τα γράμματα αλλά και τα γραμματόσημα και το ταχυδρομείο υπάρχουν στις σελίδες 46-49 από το «Ένα μήνυμα σου στέλνω». Για την ιστορία των γραμματοσήμων υπάρχουν πληροφορίες και στις σελίδες 22-25 του «Φτιάχνουμε μια συλλογή».
- Απαντούν στις ερωτήσεις κατανόησης χρησιμοποιώντας τον χάρτη Ελλάδας και τον χάρτη Ευρώπης. Στην τελευταία ερώτηση τα παιδιά αφηγούνται εμπειρίες γνωστών ή συγγενών τους (μεταναστών). Αν δεν έχουν τέτοιες εμπειρίες, τα βοηθάει ο δάσκαλος χρησιμοποιώντας το υλικό αυτού του δισέλιδου.
- Τέλος, ιστορίες ανθρώπων που μετανάστευσαν για διάφορους λόγους σε διαφορετικούς τόπους και χρόνους μπορούν να διαβάσουν και από την εκπαιδευτική βαλίτσα «Εγώ κι εσύ, εδώ κι εκεί».

► σελ. 5

Τα παιδιά κοιτάζουν τις φωτογραφίες της Αιγύπτου, συζητούν γι' αυτή τη χώρα. λένε αν γνωρίζουν κι άλλες πληροφορίες για την Αίγυπτο. Στο σημείο αυτό καλό θα είναι να γίνει αναφορά και στον αρχαίο πολιτισμό της Αιγύπτου, όπως παρουσιάζεται στο «Χρονολόγιο» και στη σελίδα 12 από το «Ένα μήνυμα σου στέλνω».

Για τα κτίρια και τα αξιοθέατα που χαρακτηρίζουν έναν τόπο βλέπε και σελ. 24-25 από το «Με ένα λεωφορείο όλοι τριγυρνάμε μέσα στην πόλη».

Τέλος, με τη βοήθεια του δασκάλου γράφουν το γράμμα.

Καλό είναι το πρώτο γράμμα να γραφτεί ομαδικά και να υπενθυμίσει ο δάσκαλος τα απαραίτητα στοιχεία που χρησιμοποιούμε στη γραφή του γράμματος και του φακέλου.

► σελ. 6

Προσοχή! Σ' αυτό το βιβλίο χρησιμοποιούνται φράσεις ή προτάσεις των κειμένων που εισάγουν στο γραμματικό φαινόμενο που θα διδαχθεί. Βρίσκονται πάντα μέσα σε πλαίσιο στην αρχή της σελίδας και οι λέξεις-κλειδιά είναι υπογραμμισμένες.

- Τα παιδιά μετατρέπουν τα ρήματα του κειμένου από τον αόριστο στον ενεστώτα και, χρησιμοποιώντας το υπόδειγμα (σηκώθηκα), κλίνουν και άλλα ρήματα προφορικά. Δίνεται έμφαση στο **η** της κατάληξης.
- Στις επόμενες ασκήσεις της σελίδας μετατρέπουν τα ρήματα στον αόριστο, προσέχοντας το πρόσωπο.

Ορθογραφία

Ο δάσκαλος υπαγορεύει απλές προτάσεις με παθητικά ρήματα στον ενεστώτα και τα παιδιά τις μετατρέπουν στον αόριστο.

► σελ. 7

- Συμπληρώνουν τα ρήματα στο σωστό πρόσωπο του αορίστου για να διαβάσουν την ιστορία.
- Με αφορμή τις προτάσεις-παραδείγματα από το κείμενο, προχωρούν στην κλίση ανισοσύλλαβων ουσιαστικών σε -ας, -α. Γίνεται αναφορά στη χρήση της κλητικής πτώσης. Κλίνουν προφορικά και άλλα ουσιαστικά, π.χ. ψαράς, γιαγιά.
- Συμπληρώνουν την τελευταία άσκηση βάζοντας τα ουσιαστικά στη σωστή πτώση.

Ορθογραφία

Ο δάσκαλος δίνει στα παιδιά 10 ουσιαστικά (της επιλογής του) σε διάφορες καταλήξεις και πτώσεις, για να τα βάλουν στην αντίστοιχη πτώση του άλλου αριθμού, στον πίνακα ή σε φωτοτυπία.

2. Γράμμα Καλλιόπης

► σελ. 8

- Ένα παιδί διαβάζει το γράμμα και όλοι μαζί συζητούν το περιεχόμενό του.
- Ξαναγίνεται μια μικρή αναφορά στο πώς αρχίζουμε και τελειώνουμε ένα γράμμα και τι γράφουμε στον φάκελο.
- Απαντούν στις ερωτήσεις κατανόησης χρησιμοποιώντας τους χάρτες του βιβλίου, της Αμερικής και της Ελλάδας.
- Με αφορμή την τελευταία ερώτηση, συζητούν το θέμα της μετανάστευσης, τους λόγους για τους οποίους η Καλλιόπη δουλεύει ως δασκάλα στο εξωτερικό (Ελληνες μετανάστες – ελληνικά σχολεία).

► σελ. 9

Παρατηρούν τις εικόνες της Ν. Υόρκης και συζητούν με τη βοήθεια του δασκάλου για το πώς φαντάζονται ότι είναι η ζωή σε μια μεγάλη πόλη. Μπορούν να βρουν πληροφορίες και για άλλες μεγάλες πόλεις στις σελίδες 46-47.

► σελ. 10

- Τα παιδιά, με αφορμή τις φράσεις-υποδείγματα από το κείμενο, μετατρέπουν τα ρήματα του κειμένου από τον αόριστο στον συνοπτικό μέλλοντα. Συζητούν για τη χρήση του συνοπτικού μέλλοντα και κλίνουν προφορικά και άλλα ρήματα, σύμφωνα με το υπόδειγμα.
- Στην επόμενη άσκηση συμπληρώνουν το ρήμα *σηκώνομαι* στο κατάλληλο πρόσωπο του μέλλοντα για να διαβάσουν τι είπε ο Μανόλης στη Καλλιόπη.

► σελ. 11

- Τα παιδιά συμπληρώνουν τις προτάσεις μετατρέποντας τα ρήματα της παρένθεσης από τον ενεστώτα στον μέλλοντα στο κατάλληλο πρόσωπο.
- Στην επόμενη άσκηση απαντούν καταφατικά χρησιμοποιώντας τον αόριστο, και αρνητικά χρησιμοποιώντας τον μέλλοντα.

Ορθογραφία

Ο δάσκαλος κάνει ερωτήσεις στα παιδιά χρησιμοποιώντας ρήματα του κειμένου στο β' ενικό ή πληθυντικό πρόσωπο του αορίστου (π.χ. *πλύθηκες; ετοιμαστήκατε;*) και τα παιδιά απαντούν με *ναι* και *αόριστο* ή *όχι* και συνοπτικό μέλλοντα, όπως στην τελευταία άσκηση.

3. Γράμμα Αλή

► σελ. 12

- Τα παιδιά διαβάζουν το γράμμα σιωπηρά και συζητούν το περιεχόμενό του.
- Βρίσκουν στον χάρτη της Ευρώπης το Βέλγιο και επικεντρώνουν την προσοχή τους στη δουλειά που κάνει ο Αλή εκεί. Συζητούν με βάση τις προσωπικές εμπειρίες που τυχόν έχουν, για αυτό αλλά και για άλλα επαγγέλματα που θα μπορούσε να κάνει κάποιος μετανάστης στη χώρα αυτή ή σε κάποια άλλη.

► σελ. 13

- Τα παιδιά κοιτάζουν τη φωτογραφία των Βρυξελλών και συγκρίνουν αυτή την πόλη με αυτή που ζει ο Αλή. Ο δάσκαλος εξηγεί με απλά λόγια τι είναι το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (βλέπε και σελίδες 12-13 από «Το παζάρι και ο κόσμος του»).
- Τέλος, γράφουν το γράμμα της Αϊσέ προς τον Αλή, με βάση όσα έμαθαν για τη ζωή του εκεί.

► σελ. 14

- Τα παιδιά με τη βοήθεια του γράμματος του Αλή συμπληρώνουν τις προτάσεις με τις αόριστες αντωνυμίες.
- Ο δάσκαλος ξεχωρίζει κάποιες απ' αυτές, τις γράφει στον πίνακα και κάνει ερωτήσεις στα παιδιά ζητώντας τους να τις χρησιμοποιήσουν στις απαντήσεις τους.

- π.χ.:
- Ποιος χτύπησε την πόρτα;
  - Κανένας.
  - Τι κάνεις εκεί;
  - Τίποτα.
  - Πόσα παγωτά έχεις φάει;
  - Πολλά.

Ορθογραφία

Με τον ίδιο τρόπο (ερωτήσεις και απαντήσεις) μπορεί να γίνει και η ορθογραφία.

- Αφού τα παιδιά κατανοήσουν τη χρήση των αόριστων αντωνυμιών, συμπληρώνουν τον διάλογο.

► σελ. 15

- Διαβάζοντας τις προτάσεις-υποδείγματα, ο δάσκαλος ξεχωρίζει την αντωνυμία *δικός μου, δική μου, δικό μου*.
- Βοηθάει τα παιδιά να τη χρησιμοποιήσουν μέσα σε δικές τους προτάσεις και σε ερωτήσεις και απαντήσεις που κάνουν ο ένας στον άλλον (πρώτα προφορικά, κοιτάζοντας και το κλιτικό υπόδειγμα).

π.χ.: – Ποιανού είναι αυτό το βιβλίο;
– Δικό μου είναι.

- Συμπληρώνουν το διάλογο προσέχοντας να συμφωνεί η αντωνυμία στο γένος και στον αριθμό με το ουσιαστικό που συνοδεύει ή αντικαθιστά.
- Τέλος τα παιδιά βρίσκουν τις λέξεις βάζοντας στη σωστή σειρά τις μπερδεμένες συλλαβές.
- Οι λέξεις είναι: *μπουφάν, παπούτσια, σοκολατάκια, τρενάκι, κούκλα.*

4. Γράμμα Φώτη

► σελ. 16

- Ο δάσκαλος λέει στα παιδιά να παρατηρήσουν τη σελίδα, να δουν τι κείμενο είναι αυτό και πώς είναι γραμμένο.
- Μετά ένα ή περισσότερα παιδιά διαβάζουν φωναχτά το γράμμα.
- Συζητούν το περιεχόμενο του γράμματος, καθώς επίσης και τον τρόπο με τον οποίο στάλθηκε. Ο δάσκαλος δίνει κάποιες πληροφορίες για τη χρήση του Η/Υ και τις δυνατότητές του.
- Μετά απαντούν στην τελευταία ερώτηση, λέγοντας και προσωπικές εμπειρίες από φίλους ή συγγενείς φοιτητές, αν έχουν.

► σελ. 17

Τα παιδιά και ο δάσκαλος συζητούν για το Λονδίνο-Αγγλία, φέρνουν και άλλες πληροφορίες και φωτογραφίες (αν έχουν).

► σελ. 18

- Με αφορμή την πρόταση-υπόδειγμα από το γράμμα του Φώτη, ο δάσκαλος δίνει προτάσεις στα παιδιά και τα παρακινεί να κάνουν το ίδιο το ένα στο άλλο, χρησιμοποιώντας προστακτική (προφορικά). Γίνεται αναφορά στη χρήση της προστακτικής μόνο σε συχνόχρηστα ρήματα.
- Τα παιδιά συμπληρώνουν την πρώτη άσκηση με τις προστακτικές του πλαισίου.
- Με προφορικά παραδείγματα ο δάσκαλος περνάει στη χρήση της υποτακτικής .
- Με τη βοήθειά του ξεχωρίζουν τη χρήση της υποτακτικής από της προστακτικής με παραδείγματα του τύπου: - Πάρε τηλέφωνο τη θεία σου. (προστακτική)
– Μην ξεχάσεις να πάρεις τηλέφωνο τη θεία σου. (υποτακτική)

Συμπληρώνουν το σημείωμα του Φώτη βάζοντας τα ρήματα στη υποτακτική.

► σελ. 19

Τα παιδιά εξασκούνται στη χρήση της υποτακτικής απαντώντας καταφατικά ή αρνητικά σε απλές ερωτήσεις.

Ορθογραφία

Ο δάσκαλος δίνει κάποια συχνόχρηστα ρήματα στον πίνακα και ζητάει από τα παιδιά να φτιάξουν απλές προτάσεις, μετατρέποντάς τα στην προστακτική και στην υποτακτική.

Π.χ. βγαίνω: *βγες έξω - σε παρακαλώ να βγεις έξω.*

5. Γράμμα Ευθύμη

► σελ. 20

- Τα παιδιά διαβάζουν πρώτα τον φάκελο. Βρίσκουν τον αποστολέα και παραλήπτη και τις διευθύνσεις τους. Προσπαθούν να μαντέψουν τι σχέση μπορεί να έχουν αυτοί οι δύο άνθρωποι, τι κάνει ο Λάμπρος στην Αυστραλία και τι μπορεί να του γράφει ο Ευθύμης από το Καρπενήσι.
- Μετά ο δάσκαλος διαβάζει το γράμμα και συζητούν αυτό που συμβαίνει πραγματικά και εξηγεί, αν χρειάζεται, κάποιες λέξεις-όρους, π.χ. συμβολαιογράφος, κληρονόμος.
- Προχωρούν στις ερωτήσεις κατανόησης με τη βοήθεια του γράμματος, του χάρτη και της πρώτης φωτογραφίας.
- Τέλος, αν θέλουν, μπορούν να γράψουν για τη ζωή συγγενών ή φίλων μεταναστών.

► σελ. 21

Έχοντας στον νου τους το γράμμα που πήρε ο Λάμπρος από τον ξάδερφό του και τις φωτογραφίες από την Αυστραλία, τα παιδιά γράφουν τι θα μπορούσε να απαντήσει ο Λάμπρος στον Ευθύμη.

► σελ. 22

- Τα παιδιά διαβάζουν τις προτάσεις-υποδείγματα και κάνουν προφορικά άλλες δικές τους προτάσεις. Συμπληρώνουν τις δύο ασκήσεις βάζοντας στην πρώτη το *θέλω – πρέπει – μπορεί* όπως ταιριάζει, και στη δεύτερη βάζοντας τα ρήματα στον σωστό τύπο.
- Στην τρίτη άσκηση τα παιδιά συνθέτουν τις προτάσεις.

► σελ. 23

- Με αφορμή τα υποδείγματα-προτάσεις του κειμένου τα παιδιά κάνουν δικές τους υποθέσεις-αποδόσεις προφορικά.
- Συμπληρώνουν την πρώτη άσκηση γράφοντας δικές τους αποδόσεις, όπως νομίζουν.
- Κάνουν αντιστοίχιση, έτσι ώστε να έχουν νόημα οι προτάσεις.
- Τέλος, κάνουν προτάσεις με δικές τους υποθέσεις-αποδόσεις.

Ορθογραφία

Ο δάσκαλος δίνει στον πίνακα υποθέσεις και το ρήμα της απόδοσης στον ενεστώτα και ζητάει από τα παιδιά να φτιάξουν την απόδοση στον συνοπτικό μέλλοντα ή στην προστακτική.

Π.χ. *Αν τελειώσεις τα μαθήματά σου... (παίζω)*

Ενότητα 2: ΘΕΑΜΑΤΑ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ

Διδακτικοί στόχοι

- Γνωριμία με τα παιδικά θεάματα μέσα από κείμενα σχετικά με το θέατρο, τον κινηματογράφο κ.ά.
- Βιοματική προσέγγιση μιας παράστασης μέσα από κατασκευές, δραματοποίηση κ.ά.

Γραμματική

- Επιφωνήματα
- Κλίση επιθέτων σε -ύς, -ιά, -ύ / -ής, -ιά, -ί / -ης, -α, -ικο.
- Σχηματισμός προτάσεων του τύπου ΥΡΑΑ.

Γλωσσικό διδακτικό υλικό

Θεατρικός διάλογος, λογοτεχνικό κείμενο, εικονογραφημένη ιστορία, κείμενο εφημερίδας (παρουσίαση τηλεοπτικής εκπομπής), παιχνίδια (ακροστιχίδα και λαβύρινθος), κατασκευές. «Με ένα λεωφορείο όλοι τριγυρνάμε μέσα στην πόλη» (σελ. 28-33).

«Γλωσσικές δραστηριότητες» (σελ. 29).

«Ένα μήνυμα σου στέλνω» (σελ. 62-63).

Υλικό για δραστηριότητες-κατασκευές

Για τις φιγούρες: ψαλίδι, διπλόκαρφα, σπαστό καλαμάκι, συρραπτικό.

Για τον μπερντέ: λεπτό ημιδιαφανές ύφασμα.

Για τις κούκλες: ντενεκεδάκια, χαρτιά, ύφασμα, κλωστές, κόλλα.

Για τη ζωγραφιά της σελ. 38: ξυλομπογιές.

Χρονική διάρκεια

3 βδομάδες.

Υποενότητες

1. Θέατρο σκιών: σελ. 26-31.
2. Ο Ταρζάν: σελ. 32-33.
3. Ένα μοναδικό κλαμπ: σελ. 34-35.
4. Ντενεκεδούπολη: σελ. 36-40.
5. Μια περιπέτεια-παιχνίδια: σελ. 41-43.

1. Θέατρο σκιών

► σελ. 26-27

- Τα παιδιά διαβάζουν τον τίτλο, κοιτάζουν τις εικόνες και συζητούν με τον δάσκαλο για το θέατρο σκιών – Καραγκιόζη. Ο δάσκαλος δίνει τις απαραίτητες πληροφορίες.
- Μετά διαβάζουν τον διάλογο σιωπηρά, βρίσκουν τα πρόσωπα και συζητούν για το περιεχόμενο του διαλόγου.
- Ο δάσκαλος μοιράζει στα παιδιά ρόλους, διαβάζουν και υποδύονται τους ήρωες με εκφραστικότητα, προσέχοντας τα επιφωνήματα.

Βαθμός δυσκολίας 2

Ο δάσκαλος διαβάζει τον διάλογο, ξεχωρίζει τα πρόσωπα, εντοπίζει τα σημεία με χιούμορ και δίνει έμφαση στα επιφωνήματα.

- Αν τα παιδιά έχουν δει παράσταση Καραγκιόζη, μπορούν να τη διηγηθούν προφορικά ή να τη γράψουν.
- Συζητούν για τους ήρωες, λένε ποιους γνωρίζουν. Για περισσότερες πληροφορίες μπορούν να ανατρέξουν και στη σελίδα 29.
- Τέλος, φτιάχνουν ομαδικά μια ιστορία σε μορφή διαλόγου με τους ήρωες που θέλουν και ένα θέμα που προτιμούν και το παίζουν. Αν δυσκολεύονται, μπορούν να γράψουν τη συνέχεια της ιστορίας που διάβασαν.
- Στο τέλος του βιβλίου του δασκάλου υπάρχουν κι άλλοι ήρωες που μπορούν να τους συναρμολογήσουν, αφού τους φωτοτυπήσει ο δάσκαλος.

► σελ. 28

- Με αφορμή την πρόταση-υπόδειγμα αλλά και τα υπόλοιπα επιφωνήματα του κειμένου ο δάσκαλος βοηθάει τα παιδιά να κατανοήσουν τη χρήση των επιφωνημάτων ανάλογα με την περίπτωση.
- Τα παιδιά κάνουν πρώτα προφορικά τα υποδείγματα και μετά, αφού παρατηρήσουν προσεκτικά τις εικόνες, συμπληρώνουν τις προτάσεις με τα επιφωνήματα που ταιριάζουν.

Ορθογραφία

Τα παιδιά γράφουν απλές προτάσεις χρησιμοποιώντας επιφωνήματα που δηλώνουν: ευχή, θαυμασμό, λύπη, πόνο, επιβράβευση.

► σελ. 29

Τα παιδιά διαβάζουν φωναχτά τα κείμενα για τους ήρωες και συζητούν τους χαρακτηρισμούς που δεν καταλαβαίνουν, για να μπορέσουν να κάνουν την αντιστοίχιση της σελίδας 30.

► σελ. 30

- Ο δάσκαλος ξεχωρίζει από την αντιστοίχιση τα επίθετα σε -ύς, -ιά, -ύ και -ης, -α, -ικο και τα γράφει στον πίνακα ανάλογα με την κατάληξη.
- Τα παιδιά λένε και άλλα επίθετα σε -ύς, -ιά, -ύ και ασκούνται στον σχηματισμό της ονομαστικής και αιτιατικής του ενικού.
- Μετά συμπληρώνουν την άσκηση βάζοντας τα επίθετα στον σωστό τύπο.

► σελ. 31

Οι μαθητές ασκούνται στην κλίση των επιθέτων σε -ης, -α, -ικο και συμπληρώνουν την άσκηση.

Ορθογραφία

Ο δάσκαλος υπαγορεύει στα παιδιά προτάσεις από τις ασκήσεις του βιβλίου ή δικές του προτάσεις με τα επίθετα των ασκήσεων.

2. Ο Ταρζάν

► σελ. 32

- Συζητούν για τον Ταρζάν αλλά και για τον κινηματογράφο.
- Αφού κοιτάζουν προσεκτικά τις εικόνες, διηγούνται την ιστορία του Ταρζάν προφορικά (ένα ή περισσότερα παιδιά).
- Για τον κινηματογράφο και για το θέατρο παίρνουν πληροφορίες από τις σελίδες 28-33 από το «Με ένα λεωφορείο όλοι τριγυρνάμε μέσα στην πόλη».

► σελ. 33

- Με τη βοήθεια των εικόνων τα παιδιά ψάχνουν και βάζουν τις προτάσεις του κειμένου στη σωστή σειρά. Αν θέλουν, μπορούν να βάλουν αριθμούς και στις εικόνες για να γίνει η αντιστοίχιση.
- Μετά διαβάζουν φωναχτά την υπόθεση της ταινίας.
- Αν γνωρίζουν την υπόθεση και κάποιας άλλης ταινίας που έχουν δει στον κινηματογράφο ή στην τηλεόραση, τη γράφουν.

3. Ένα μοναδικό κλαμπ

► σελ. 34

- Τα παιδιά κοιτάζουν τις φωτογραφίες και λένε τι δείχνουν.
- Μιλούν για την τηλεόραση και για τις παιδικές εκπομπές.
- Διαβάζουν τα κείμενα και συζητούν για τη συγκεκριμένη εκπομπή, αν την παρακολουθούν στην τηλεόραση ή αν παρακολουθούν κάποια παρόμοια.
- Μετά περιγράφουν την αγαπημένη τους εκπομπή προφορικά ή γραπτά.

► σελ. 35

- Οι μαθητές διαβάζουν τις προτάσεις-υποδείγματα του κειμένου και με κατάλληλες ερωτήσεις: **ποιος – κάνει – τι – σε ποιον** βρίσκουν τα ρήματα και τα αντικείμενα.
- Συμπληρώνουν τις προτάσεις της πρώτης άσκησης με τα αντικείμενα που λείπουν, όπως νομίζουν.
- Τέλος, κάνουν σύνθεση προτάσεων προσέχοντας να αρχίζουν με κεφαλαίο και να βγαίνει νόημα.

4. Ντενεκεδούπολη

► σελ. 36-37

- Ο δάσκαλος μιλάει στα παιδιά για το κουκλοθέατρο, τις μαριονέτες κτλ.
- Τα παιδιά λένε αν έχουν δει κάποια παράσταση και τη διηγούνται.

- Τους διαβάζει την εισαγωγή του θεατρικού έργου «Ντενεκεδούπολη» και μετά τα παιδιά διαβάζουν ένα ένα τους ήρωες του έργου. Διαβάζουν και το τραγούδι από την ίδια θεατρική παράσταση (υπάρχει και σε κασέτα).
- Με τη βοήθεια των εικόνων του κειμένου και του τραγουδιού, τα παιδιά προσπαθούν να φανταστούν πώς ζουν τα ντενεκεδάκια και φτιάχνουν μια ιστορία με αυτούς τους ήρωες.
- Αν θέλουν, μπορούν να φτιάξουν και δικές τους κούκλες και να δώσουν με αυτές μια παράσταση. Μπορούν να συμβουλευτούν και τις σελίδες 62-63 από το «Ένα μήνυμα σου στέλνω» και τη σελίδα 29 από τις «Γλωσσικές δραστηριότητες».

► σελ. 38

- Αφού ζωγραφίσουν οι μαθητές την Ντενεκεδούπολη, ο δάσκαλος γράφει τα επίθετα στον πίνακα τονίζοντας τις καταλήξεις. Π.χ.: θαλασσίης -θαλασσιά-θαλασσί.
- Μετά, κοιτάζοντας την εικόνα, τα παιδιά γράφουν τις προτάσεις βάζοντας τα επίθετα στο σωστό γένος.

► σελ. 39

- Οι μαθητές συμπληρώνουν τις φράσεις με τη βοήθεια του δασκάλου βάζοντας τα επίθετα στο σωστό γένος.
- Στη β' άσκηση, βλέποντας πρώτα την πρόταση-υπόδειγμα, τα παιδιά φτιάχνουν από τα ουσιαστικά επίθετα σε -ενιος, -ινος και μετά φτιάχνουν προτάσεις προφορικά ή γραπτά με όποια επίθετα θέλουν.

Ορθογραφία

Ο δάσκαλος υπαγορεύει προτάσεις ή φράσεις από το δισέλιδο ή δικές του με τα επίθετα των ασκήσεων.

σελ. 40

Οι μαθητές συμπληρώνουν τις προτάσεις προσέχοντας τη συμφωνία επιθέτων ουσιαστικών.

5. Μια περιπέτεια-παιχνίδια

► σελ. 41

Για να συμπληρωθεί το κείμενο, θα πρέπει, αφού φτιάξουν επίθετα από τα ουσιαστικά, να τα γράψουν στον σωστό τύπο έτσι ώστε να συμφωνούν με το ουσιαστικό που συνοδεύουν.

Ορθογραφία

Ο δάσκαλος μπορεί γράψει στον πίνακα κάποια επίθετα και να ζητάει από τα παιδιά να τα ταιριάζουν με ουσιαστικά σε διάφορες πτώσεις.

Π.χ.: παχύς, πέτρινος, σιδερένιος
κρεβάτια, τοίχου, βουβάλι

► σελ. 42

Η λύση της ακροστιχίδας είναι:

1. Καμπούρα
2. Αστείος
3. Ρο
4. Αγλαία
5. Γιώργος
6. Κουβαρντάς
7. Ιστορία
8. Οσμάν
9. Ζαβολιάρικα
10. Ηρωες
11. Σεράι

► σελ. 43

Εμπόδια για να βρεθεί στον προορισμό του ο Ταρζάν θεωρούνται μόνο τα κόκκινα σημάδια.

Ενότητα 3: ΓΙΟΡΤΕΣ ΤΗΣ ΑΝΟΙΞΗΣ

Διδακτικοί στόχοι

- Γνωριμία με στοιχεία γιορτών της άνοιξης (θρησκευτικών και άλλων).
- Αυθόρμητη, ζωντανή επικοινωνία, μέσα από παιδικά κείμενα.

Γραμματική

- Κλίση παρατατικού ρημάτων της ενεργητικής φωνής (α΄ και β΄ συζυγίας και ανώμαλα).
- Υποκοριστικά σε -άκι και -ούλα.

Γλωσσικό διδακτικό υλικό

Κατασκευασμένα κείμενα, πληροφοριακό υλικό, μύθος, κρυπτόλεξο.
Εκπαιδευτική βαλίτσα «Εγώ κι εσύ, εδώ κι εκεί».

Υποενότητες

1. Κουρμπάν μπαϊράμ: σελ. 46-47.
2. Πάσχα: σελ. 48-49.
3. Πάσχα καθολικών: σελ. 50-51.
4. Εβραϊκό πάσχα: σελ. 52-53.
5. Μάης: σελ. 54-55.
6. Ασκήσεις γραμματικής: σελ. 56-59.

Δραστηριότητες

- Τα κείμενα και οι πληροφορίες για την κάθε γιορτή διαβάζονται από τα παιδιά φωναχτά ή σιωπηρά.
- Οι άγνωστες λέξεις, όπως π.χ. Αφικομάν, ερμηνεύονται με σκοπό την καλύτερη κατανόηση του κειμένου και όχι με σκοπό την εκμάθησή τους.
- Ο δάσκαλος χρησιμοποιεί τις πληροφορίες που δίνονται για τις γιορτές ως μέσο γνωριμίας με τον άλλον, δίνει δηλαδή στοιχεία στα οποία τα παιδιά μπορούν να αναγνωρίσουν τον εαυτό τους αλλά και να γνωρίσουν άλλα παιδιά που βιώνουν τη γιορτή με τον ίδιο τρόπο με αυτά: ως έκφραση προσμονής, χαράς κτλ.
- Τα παιδιά, γνωρίζοντας κάθε φορά μια άλλη γιορτή της άνοιξης, εντοπίζουν κοινά ή διαφορετικά στοιχεία με αυτά που έχουν στον τόπο τους. Μπορούν να γίνουν λίστες με τα κοινά και τα διαφορετικά για κάθε θρησκευτική γιορτή στοιχεία, π.χ. σε όλες τις θρησκευτικές γιορτές υπάρχει κοινό το στοιχείο του δώρου για τα παιδιά, η προετοιμασία του γιορτινού τραπεζιού, οι ευχές, διαφέρουν όμως τα φαγητά και τα γλυκά που σερβίρονται στην κάθε γιορτή κτλ. Πληροφορίες και υλικό για τις γιορτές αλλά και γύρω στα φαγητά διαφορετικών πολιτισμών υπάρχουν στην εκπαιδευτική βαλίτσα «Εγώ κι εσύ, εδώ κι εκεί».
- Αφού τελειώσουν την προφορική επεξεργασία όλων των κειμένων του δισέλιδου, προχωρούν στις δραστηριότητες που βρίσκονται στο τέλος της δεύτερης σελίδας, προφορικά ή γραπτά.
- Ανάλογα με το επίπεδο της τάξης ο δάσκαλος μπορεί να επιλέξει κι άλλες δραστηριότητες, π.χ. να φτιάξουν ένα στεφάνι ή να ζωγραφίσουν κάτι που τους έκανε εντύπωση.
- Τέλος, όλες αυτές οι πληροφορίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν και σαν αφορμή για να φέρουν τα παιδιά πληροφορίες για ήθη και έθιμα του τόπου τους.
- Ο δάσκαλος μπορεί να μαζέψει όλες αυτές τις πληροφορίες που θα γράψουν και θα ζωγραφίσουν τα παιδιά και με αυτό το υλικό να συμπληρώσουν το βιβλίο για τον τόπο τους.

Γραμματική

► σελ. 56

- Διαβάζουν τις προτάσεις-υποδείγματα από τα προηγούμενα κείμενα, φτιάχνουν προφορικά και άλλα υποκοριστικά σε -άκι και -ούλα και συμπληρώνουν τον πίνακα.
- Φτιάχνουν υποκοριστικά από τα ουσιαστικά που υπάρχουν στα κουτάκια και διαβάζουν τις προτάσεις.

► σελ. 57

- Με αφορμή τις προτάσεις-υποδείγματα των κειμένων, τα παιδιά εισάγονται στη χρήση και κλίση του παρατατικού των ρημάτων της ενεργητικής φωνής (α' και β' συζυγίας και ανώμαλα).
- Αντιστοιχίζουν τα ρήματα του ενεστώτα με τα ρήματα στον παρατατικό.

► σελ. 58

Ασκούνται στη χρήση του παρατατικού μέσα από δύο ιστορίες. Η πρώτη αρχίζει με το **όταν ήμουν...** και η δεύτερη με το **την ώρα που...**

► σελ. 59

- Συμπληρώνουν ελεύθερα τις προτάσεις με ρήματα στον παρατατικό.
- Βρίσκουν 15 λέξεις σχετικές με τις γιορτές της άνοιξης στο κρυπτόλεξο. Οι λέξεις είναι: *αυγά, κουλούρια, αρνάκι, λαμπάδα, στεφάνι, γλυκό, δώρα, ευχές, χένα, λουλούδια, Πρωτομαγιά, δίσκος, ψωμί, Μπαϊράμι, Πάσχα.*

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΤΗΣ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΙΚΗΣ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΑΣ
ΣΤΗ ΘΡΑΚΗ**

ΣΥΓΓΡΑΦΗ ΟΔΗΓΙΩΝ: Α. ΚΑΛΑΧΑΝΗ
Β. ΛΑΓΟΠΟΥΛΟΥ
Γ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Α. ΙΟΡΔΑΝΙΔΟΥ
Σ. ΜΟΣΧΟΝΑΣ

ΕΠΙΚΑΙΡΟΠΟΙΗΣΗ ΟΔΗΓΙΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ Α. ΙΟΡΔΑΝΙΔΟΥ

ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ Ι. ΓΑΛΑΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΡΑΦΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ Κ. ΑΥΓΟΥΣΤΑΚΗ